

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Barn och ungas välmående

2021 - 2023

KAUNIAISTEN KAUPUNKI

GRANKULLA STAD

KH – STS XX.XX.2021

KV – xx.xx.2021

Sisällys

Johdanto	2
Kansallinen lapsistrategia	3
Lastensuojelu valtakunnallisesti	4
Kauniaisten lastensuojelusuunnitelmasta 2008 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi 2014	6
Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2020 -2022	9
Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi Kauniaisissa	11
Kouluterveyskysely 2019	12
Ehkäisevän päihdetyön ohjelma vuosille 2018 – 2022	13
Kotoutumisen edistämisen ohjelma vuosille 2018 – 2022	14
Tahtotila, tavoitteet ja toimenpiteet 2020 -2022	14
Osallisuus - Kuntalainen keskiössä!	15
Yhdessä - Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen!	16
Turvallisuus - Vihreä kävelykaupunki!	17
Oppiminen - Oppimismyönteinen kaupunki!.....	18
Onnellisuus - Elinvoimainen kaupunki!.....	19
Lapsia, nuoria ja perheitä palvelut Kauniaisissa	20
Neuvolatoiminta	20
Äitiysneuvola.....	20
Lastenneuvola.....	22
Lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelu.....	22
Perheneuvola	23
Lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelut.....	24
Lastensuojelu	25
Lapsiperheiden terveydenhuolto.....	27
Varhaiskasvatus	27
Opetus ja opiskeluhoito	28
Suomenkielinen opetustoimi.....	29
Ruotsinkielinen opetustoimi.....	29
Opiskeluhoito	30
Opiskeluhoollon palvelut.....	31
Oppilaanohjaus	32
Oppimisen, opiskelun ja koulunkäynnin tuki	32
Nuorisopalvelut	33
Liikuntapalvelut	34

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut	34
Yhdistykset, järjestöt ja säätiöt	35
Lähteet	35

Johdanto

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on kunnan tai useamman kunnan yhteinen lastensuojelulaissa (417/2007, 12§) määritelty suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi alueen eri toimijoiden tekevät hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa tarkastellaan lasten ja nuorten kasvuoloja ja hyvinvoinnin tilaa. Lisäksi suunnitelmassa selvitetään kuntien lastensuojelun tarvetta, palvelujärjestelmää ja toimintaa lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tuetaan monipuolisella palveluverkostolla.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalla asetettiin tavoitteet ja toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi vuosille 2020–2022. Tavoitteet on valiokuntatyöskentelyssä johdettu Kauniaisten kaupungin strategisista tavoitteista ja sovitettu yhteen kouluterveyskyselyn pohjalta nousseisiin hyvinvoinninhaasteisiin. Suunnitelmassa on myös huomioitu muut poikkihallinnolliset ohjelmat, kuten ehkäisevä päihdeohjelma vuosille 2018 – 2022. Tavoitteiden saavuttamiseksi kymmenen työryhmää työskenteli työpajoissa toimenpiteiden nimeämiseksi.

Kansallinen lapsistrategia

Hyvinvointisuunnitelman valmistuessa kansallisesti on juuri julkaistu Lapsen aika: kohti kansallista lapsistrategiaa 2040-selvitystyön tulokset. Niissä nostetaan hyvin keskeisesti esiin lapsi- ja perhemyönteisyyteen perustuvan yhteiskunnan suuntaviivoja ja keskeisiä osa-alueita lapsen hyvinvoinnin kannalta.

Perus- ja ihmisoikeusperustainen lapsistrategia tarjoaa kestävän ja johdonmukaisen perustan lasten oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamiseen ja edistämiseen. Perus- ja ihmisoikeudet ovat erityisen velvoittavaa oikeutta, sillä valtiolla ja muilla julkisen vallan toimijoilla on perustuslaissa säädetty velvollisuus turvata niiden toteutuminen. Oikeudellisesti velvoittavan luonteensa lisäksi perus- ja ihmisoikeudet ilmentävät myös yhteiskunnan perusarvoja.

Tehokkaan toimeenpanon kannalta lapsistrategia on tarkoituksenmukaista toteuttaa kaksitasoisena. Kaksitasoinen toteutus tukee lapsen oikeuksien komitean edellyttämää strategian toimeenpanon valvontaa, jatkuvaa arviointia ja säännöllistä päivittämistä.

1. Varsinaiseen lapsistrategiaan kirjattaisiin pitkän aikavälin tavoitteet ja toimet (esimerkiksi lapsiperheköyhyyden vähentäminen ja toimet yleisellä tasolla).

2. Strategian toimeenpanosuunnitelmaan kirjattaisiin hallituskauden (tai vastaavan lyhyemmän aikavälin) tavoitteet, toimet ja niiden voimavarat (esimerkiksi lapsiperheköyhyyden osalta konkreettiset tavoitteet ja toimet sekä niihin osoitettavat voimavarat).

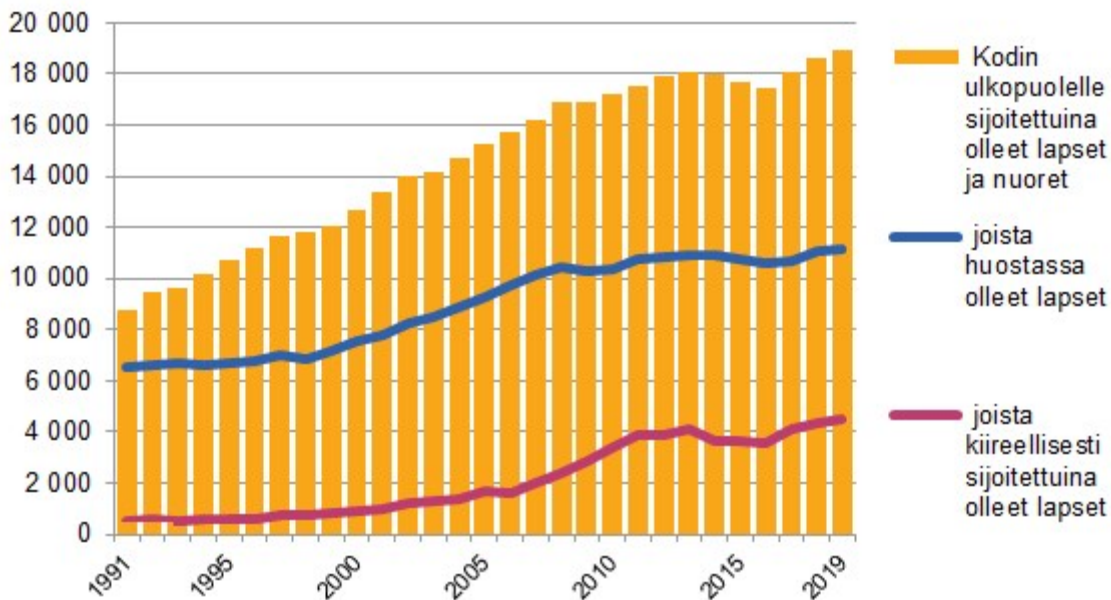
Lapsistrategia linkittyy myös muihin strategioihin ja suunnitelmiin (esimerkiksi Väkivallaton lapsuus – Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä, mielenterveysstrategia ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma). Lapsiystävällisen yhteiskunnan rakentaminen on jatkuva prosessi, jossa on vastattava pysyvien asioiden (esimerkiksi vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä) lisäksi kunkin hetken haasteisiin (esimerkiksi koronaviruspandemiaan tai digitalisoituvaan kasvuympäristöön liittyvät ajankohtaiset ja muuntuvat haasteet). Kauniaiasten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma linkittyy kansalliseen lapsistrategiaan johdonmukaisesti. Kansallisen lapsistrategian visualisointi tiivistää strategiatyötä:

Kuva 1: Kansallisen lapsistrategian visualisointi: Lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta

Lastensuojelu valtakunnallisesti

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL) mukaan lastensuojeluilmoitusten määrä on kaksinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Lastensuojeluilmoitus tehtiin valtakunnallisesti 85 746 lapsesta vuonna 2019. Ilmoitusten määrä (156 200) kasvoi seitsemän prosenttia edellisestä vuodesta. Yhtä lasta kohti tehtiin keskimäärin 1,8 lastensuojeluilmoitusta. Vuonna 2019 sijoitettiin kiireellisesti 4 522 lasta, mikä on neljä prosenttia enemmän kuin vuonna 2018. Huostassa olleiden lasten määrä (11 178) pysyi edellisen vuoden tasolla (+ 1 %). Kodin ulkopuolelle oli vuoden 2019 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 928 lasta ja nuorta. Lukumäärä kasvoi hieman (+ 2 %) edellisestä vuodesta. Sijoitukset ammatillisiin perhekoteihin ovat vähentyneet jo kymmenen vuoden ajan, ja lasku jyrkkeni 2019 (-12 % vuodesta 2018, -42 % vuodesta 2009). Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 52 858 lasta ja nuorta vuonna 2019. Määrä väheni tuhannella asiakkaalla (- neljä %) edellisestä vuodesta. Kunnan velvollisuus on järjestää tarvittava jälkihuolto sijaishuollossa olleelle lapselle tai nuorelle. Vuonna 2019 jälkihuoltoperusteina sijoitettuna oli 1 500 lasta ja nuorta, minkä lisäksi avohuollon tukea sai yhteensä 7 646 jälkihuollossa olevaa lasta ja nuorta.

*Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisesti sijoitettuihin että huostassa olleiden lukumääriin.

Kuva 2: kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991-2019

Sosiaalihuoltolain (2015) tarkoituksena on vahvistaa peruspalveluja ja vähentää korjaavien toimenpiteiden kuten lastensuojelun tarvetta. Sosiaalihuollon palveluilla vaikutetaan ennen kaikkea väestön sosiaaliseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen sekä toimintakykyyn ja osallisuuteen. Oikea-aikaisten ehkäisevien palvelujen lisääminen ja lastensuojelutyön oikeat resurssit vähentävät raskaiden korjaavien lastensuojelutoimien tarvetta. THL:n tilastoraportit lastensuojelusta kokoavat tietoja kiireellisesti sijoitettujen ja huostassa olleiden lasten määristä, lastensuojelun avohuollon asiakkaista, lastensuojeluilmoituksista ja lastensuojelutarpeen arvioinneista (THL 2018j). Lisäksi kerätään tietoja lastensuojelun käsittelyajoista ja niiden lainmukaisesta toteutumisesta.

Kuntaliitto on tarkastellut lastensuojelun tilannetta ja sen kehitystä lastensuojelun kuntakyselyllä vuoden 2017 loppupuolella. Kyselyn mukaan lastensuojelun tilanne on vaikeutunut ja palvelujen saatavuuden ongelmat näkyvät tulosten mukaan erityisesti lasten mielenterveyspalveluissa. Puustinen-Korhosen mukaan myös huoli lastensuojelun voimavaroista ja henkilöstön riittävytydessä ovat valtakunnallisesti kasvaneet verrattuna viisi vuotta aiemmin toteutetun kyselyn tuloksiin. Ammattihenkilölain voimaan tulon seurauksena erityisesti sosiaalityöntekijöiden sijaisuuksien järjestämistä on pidetty vaikeana. Kuntaliiton kyselyn tulosten mukaan voidaan sanoa, että pula työntekijöistä heikentää lastensuojelua ja viranomaistehtävien hoitoa. Lastensuojelua on kehitetty moniammatillisen tiimityön suuntaan, minkä arvioidaan olevan toimiva ja kuormitusta vähentävä tapa tehdä lastensuojelutyötä. Myös yksityisten palvelutuottajien käytön todetaan valtakunnallisesti lisääntyneen kuluneen viiden vuoden aikana. (Kuntaliitto 2018.)

Lastensuojelun tila on puhuttanut kansallisesti ja merkittävänä huolena ovat lastensuojelun suuret asiakasmäärät. Valtakunnallisen keskimäärän (30) ylittäviä sosiaalityöntekijöiden asiakasmääriä esiintyy noin 40 %:ssa palvelujen järjestäjiä. Ongelmaa voidaan pitää vakavana. Kuormituksen taustatekijöitä ovat muun muassa sosiaalityöntekijöiden ja erityisesti sijaisten rekrytointiin liittyvät vaikeudet, työn organisointiin, työoloihin, johtamiseen ja palkitsemiseen liittyvät tekijät. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut ylisosiaalineuvos Aulikki Kananojalle tehtäväksi selvitystyön, jossa etsitään ratkaisuja lastensuojelutyön kuormittavuuden vähentämiseen ja laaditaan ehdotus tiekartaksi siirtymiseen kunnallisesta lastensuojelusta ja sijaishuollosta maakuntapohjaiseen vuonna 2021.

Selvityksen väliraportin keskeinen esitys on varhaisen tuen ja ehkäisevän toiminnan tuntuva laajentaminen lisäämällä perhetyötä ja kotipalvelua, jonka tärkeydestä alalla vallitsee laaja yksimielisyys. Tämä edellyttää varhaisen tuen priorisointia resurssipäätöksiä tehtäessä. Varhaisen ja ehkäisevän työn painotus tähtää pitkäaikaisen korjaavan työn tarpeen vähentämiseen ja sijaishuollon kustannuskasvun hillintään. Työn lähtökohtana on ratkaisuehdotusten sovittaminen yhteen LAPE-kehittämissuunnan kanssa. Ratkaisujen tulee niin ikään tukea perhekeskusten aikaansaamista moniammatillisena työyhteisönä, jossa perhetyö on olennainen osa äitiys- ja lastenneuvolan työtä. Väliraportissa on suosituksia mm. kahden maakunnan väliseen vertaiskehittämiseen, sosiaalityöntekijöiden mentoroinnin organisointiin, sijaispoolin luomiseen ja systeemisen mallin mukaisten lastensuojelutiimien muodostamiseen. (Kananoja 2018.)

Lastensuojeluasian katsotaan tulevan vireille, kun asiasta on tehty lastensuojeluilmoitus tai yhteydenotto sosiaalihuoltoon. Saadun ilmoituksen tai yhteydenoton jälkeen on välittömästi ratkaistava, vaatiiko tilanne toimenpiteitä kiireellisesti vai tehdäänkö asiasta palvelutarpeen arviointi lastensuojelun tarpeen selvittämiseksi. Myös ennen lapsen syntymää on mahdollista tehdä niin sanottu ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, jos voidaan perustellusti olettaa lapsen tarvitsevan lastensuojelun mukaisia tukitoimia heti synnyttyään. (THL 2017a.)

Lastensuojelun piirissä olevien perheiden ja lasten arkea pyritään ensisijaisesti tukemaan avohuollon tukipalveluiden avulla. Vasta siinä tapauksessa, jos avohuollon tukitoimilla ei pystytä turvaamaan lapsen tilannetta, tulee harkita lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamista huostaanottoon tai kiireellisenä sijoituksena. Tilastollisesti tarkasteltuna on huomioitava, että sama lapsi voi vuoden aikana sisältyä sekä kiireellisesti sijoitettujen että huostaan otettujen lasten lukumääriin. Kiireellinen sijoitus ei kuitenkaan aina johda lapsen huostaanottoon vaan tukea voidaan tarjota sen jälkeen myös esimerkiksi avohuollon tukipalveluiden muodossa. Huostassa olo sen sijaan päättyy, kun sijaishuollon tarpeen katsotaan loppuneen tai kun lapsi täyttää 18 vuotta. (THL 2018j.)

Perheisiin sijoitettujen lasten määrään on vaikuttanut muun muassa vuonna 2012 voimaan tullut lastensuojelulain muutos, jonka mukaan lapsen sijaishuolto tulisi järjestää ensisijaisesti perhehoidossa. Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen sijoittamista yksityiseen perheeseen kunnan toimeksiantosopimuksella. Kyseinen perhe voi toisinaan olla myös lapsen läheis- tai sukulaisperhe. Ammatilliset perhekodit puolestaan toimivat aluehallintoviranomaisen luvalla. Lastensuojelun laitoshoidon tarjotaan lastenkodeissa, koulukodeissa ja muissa niihin rinnastettavissa lastensuojelulaitoksissa. Tilastoissa muuhun huoltoon on luokiteltu sisältyvän lapsen sijoitus omaan kotiin, itsenäinen tuettu asuminen ja muut perhe- tai laitoshoidon sisältymättömät toimet. (THL 2017a.)

Kauniaisten lastensuojelusuunnitelmasta 2008 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi 2014

Kauniaisten ensimmäinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmistui vuonna 2008, tuolloin nimellä lastensuojelun suunnitelma.

Vuoden 2008 lastensuojelun suunnitelman kehittämiskohteet ja niiden toteutumisen arviointi:

1. Perhekeskumallin kehittämistä jatketaan

Olemassaolo on vakiintunut, sisällöllistä kehittämistä jatketaan. Pienten lasten hyvinvointiryhmä, Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä sekä Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmä (Tejo) ovat merkkejä toimivasta yhteistyöstä.

2. Varhaisen auttamisen ja ehkäisevän työn toimintamalleja kehitetään ja vahvistetaan

On toteutunut osittain. Avoin perhetoiminta on käynnistynyt vuonna 2010. Vanhempainkoulu perhevalmennuksen yhteydessä ei toteutunut. Avoimeen perhetoimintaan liittyy vertaisryhmä, jolle koulutetaan vetäjiä. Psykiatrisen sairaanhoitajan oli tarkoitus olla resurssina lapsiperheissä, tätä yritetään edelleen saada toimivaksi malliksi. Parisuhdevastaamon toiminta on loppumassa, sitä ei ole juurikaan käytetty. Vuoden 2013 aikana on toteutettu kotivanhempien työhönohjausryhmä.

3. Oppilashuollon kehittämistä jatketaan

Oppilashuoltoa on kehitetty viimeiset neljä vuotta ja oppilashuolto.fi/elevard.fi -sivustot valmistuivat syyskuussa 2013. Suomen- ja ruotsinkielisen koulutoimen yhteistyön rakentaminen on edennyt hyvin ja sitä jatketaan edelleen.

4. Poikkihallinnollisia foorumeita ja yhteisiä toimintamalleja luodaan hallintokunnille

Hallintokuntien yhteisiä foorumeita ja toimintamalleja on kehitetty. Lasten kuntoutustyöryhmä Laku kokoontuu säännöllisesti. Pienten Lasten ja Lasten ja Nuorten hyvinvointiryhmät toimivat aktiivisesti. Lasten tilanteen puheeksi ottamista aikuisten palveluissa kehitetään edelleen. Samoin yhteistyötä muiden pääkaupunkiseudun kuntien kanssa kehitetään. Hallintokunnat hankkivat edelleen yhteistä koulutusta verkostotyöstä ja yhdessä toimimisesta.

5. Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun työkäytäntöjä tarkennetaan ja tehdään tunnetuksi

Lastensuojeluilmoitusten tilastointia on kehitetty ja lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun työkäytäntöjä on tarkennettu ja tehty tunnetuksi. Yhteistyökumppaneille on järjestetty lastensuojelukoulutuksia ja lastensuojelusta on tiedotettu eri foorumeilla. Lastensuojelun tunnetuksi tekeminen on edelleen ajankohtainen ja jatkuva prosessi.

6. Lasten terapiapalvelujen saatavuus selvitetään kokonaisvaltaisesti

Lasten terapiapalvelujen saatavuuden kokonaisvaltainen selvittäminen on edelleen ajankohtaista.

7. Lasten, nuorten ja vanhempien kuulemista ja osallisuutta palvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä lisätään

Lasten, nuorten ja vanhempien kuulemista ja osallisuutta palvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä on lisätty. Varhaiskasvatussuunnitelma on valmistunut syksyllä 2013 ja siitä on järjestetty yleisötilaisuus. Lapsia ja nuoria kuultiin monin eri tavoin Kauniaisten lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa 2011 – 2016 valmisteltaessa.

8. Palveluista tiedotetaan lapsiperheille systemaattisesti ja palveluohjausta tehostetaan

Palveluista tiedottamista lapsiperheille on tehty, tästä esimerkkinä ovat oppilashuollon internetsivut. Tiedottaminen systemaattisesti ja palveluohjauksen tehostaminen ovat edelleen ajankohtaisia tavoitteita

Vuonna 2013 suunnitelma päivitettiin ja nimi muutettiin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaksi lain nykyisen painopisteen mukaisesti. Suunnitelmaa päivitettäessä on hyödynnetty Kauniaisten hyvinvointikertomusta 2012, lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa 2011–2016 sekä neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa ja ehkäisevää suun terveydenhuoltoa koskevaa toimintaohjelmaa 2013.

Esiin nostettiin erityiset huolenaiheet:

- **Kouluterveyskyselyssä esiin nousseet huolenaiheet.** Vuoden 2013 kouluterveyskyselyssä tuli edelleen esiin huolestuttavia ja toimenpiteitä vaativia seikkoja kuten tyttöjen oirehdinta, seksuaalinen häirintä, päihde- ja perheasiat. Koulut ovat tehneet 31.5.2014 mennessä suunnitelmansa miten asiassa edetään. Suunnitelma käsitellään kyseessä olevissa lautakunnissa alkusyksynä
- **Moniammatillinen yhteistyö.** Lastensuojelun asiantuntijaryhmää ei ole käytetty. On syytä miettiä, mikä on asiantuntijaryhmän rooli. Voisiko ryhmä toimia esimerkiksi konsultaatioryhmänä, jonne eri hallintokunnat voisivat viedä caseja hyvin matalalla kynnyksellä esimerkiksi pohdittaessa, onko syytä tehdä lastensuojeluilmoitus vai saadaanko apua jostakin muualta. Voidaanko kunnan eri ryhmiä yhdistellä? Tätä on pohdittava eri hallintokuntien kesken. Myös tiedon kertyminen ja siirtyminen esim. terveystarkastuksista on syytä selvittää. Tietojen vaihtamiseen on luotava toimintamalli, tässä odotetaan valtakunnallista ohjeistusta (vrt. STM:n Toimiva lastensuojelu – loppuraportti 19.6.2013)
- **Kauniaisissakin on lapsia, perheitä ja nuoria, jotka ovat tavalla tai toisella väliinpuotoajia nykyisessä palvelujärjestelmässä.** On pienten lasten perheitä, joissa vanhemmat tarvitsevat paljonkin vahvistusta ja opastusta vanhemmuuteen, mutta lastensuojeluilmoitukselle ei ole perusteita. Ennaltaehkäisevän lastensuojelun painopistettä tulee siirtää enemmän pienten lasten ongelmien tunnistamiseen ja lasten ja heidän perheidensä auttamiseen. Kouluissa huolenaiheena on, että maahanmuuttajataustaiset lapset tai nuoret ovat saattaneet jäädä heille tarjottujen palveluiden ulkopuolelle. Perhe on saattanut kieltäytyä tarjotuista palveluista ja syynä on saattanut olla perheen arvomaailman ja palvelutarjonnan välinen ristiriita. Myös tietämättömyys suomalaisen palvelujärjestelmän toiminnasta ja periaatteista voi hankaloittaa avun hakemista ja vastaanottamista. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden kohdalla tarvitaan erityisen saumatonta yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Merkittävä osa koulujen oppilaista tulee naapurikuntien alueelta ja tämä asettaa omat haasteensa oppilaiden auttamiselle. Poliisin kotihälytysten määrä on noussut, mutta ne eivät tule lastensuojelun tietoon, nuorten juopumuspidätykset eivät myöskään tule tietoon. On tehty periaatepäätös, että kaikkiin juopumuspidätyksiin puututaan, mutta puuttuminen on mahdotonta, jos poliisilta ei saada tietoa.

Alla on kuvattu suunnitelman viisi kehittämiskohdetta, jotka arvioitiin kyselyllä, kun suunnitelman päivitystyö käynnistyi 2020. Arviointikyselyn tulokset on tiivistetty jokaisessa kehittämiskohdassa.

- **Kauniaisissa jatketaan ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen kehittämistä,** ja eri toimijoiden työtä suunnataan tietoisesti enemmän tähän suuntaan. Painopistettä kohdennetaan mahdollisimman paljon vauvojen ja pienten lasten sekä heidän perheidensä ongelmien tunnistamiseen ja hoitamiseen. Lapsiperheiden kotipalvelu on aloitettu ja seuraavaksi ratkaistaan, miten perhetyö toteutetaan jatkossa. Erilaista perhetyötä on paljon ja on syytä selvittää, voidaanko sitä yhdistää ja toimia yhdessä verkostomaisesti, ei hallintokunnittain ja sektoroituneesti. Toimiva lapsi ja perhe -työskentelymalli tuo Kauniaisiiin lasten hyvinvointia tukevan toimintatavan. Työskentelymalliin koulutetaan kaikki sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen työntekijät. Työskentelymalliin kuuluva Lapset puheeksi -keskustelu ja neuvonpityö on tarkoitus ottaa käyttöön ja jalkauttaa perus- ja erityispalveluihin. Malli tukee ehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen tehostamista.
Arviointi: Toimiva lapsi ja perhe – työskentelymallia on koulutettu laajasti ja se on käyttöön otettu erityisesti varhaiskasvatuksessa. Arviointikyselyn mukaan ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen kehittäminen on onnistunut hyvin 33%, tyydyttävästi 56% ja heikosti 11%. Erityistä kiitos sai Lapset puheeksi-menetelmän laaja käyttöönotto.
- **Kehitetään selkeitä yhteistyökäytäntöjä.** Silloin kun lapsen, nuoren ja perheen asioissa on useampia toimijoita, tulee selkiyttää sitä, kuka on vastuussa työskentelyn koordinoimisesta ja yhteistyöstä. Kehitetään käytäntö, jossa lastensuojelun vastuusosiaalityöntekijä (lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, jolla on lastensuojelulain mukaan velvollisuus valvoa lapsen edun toteutumista) olisi vastuussa kokonaisuudesta aina silloin, kun lastensuojelu on mukana työskentelyssä. Niissä tapauksissa, jolloin lastensuojelu ei ole mukana, vastuutyöntekijästä sovitaan erikseen tapauskohtaisesti. Asiakkaalla tulee aina olla tiedossa, kuka on vastuutyöntekijä. Yhteistyökäytännöt poliisin kanssa arvioidaan ja varmistutaan jo sovittujen käytäntöjen toimivuudesta ja tiedon siirrosta kotihälytysten ja nuorten juopumuspidätysten osalta. Otetaan huomioon Valviran lastensuojelun valtakunnallinen valvontaohjelma 2013–2014, jonka mukaan kunnassa pitää olla

toimintamalli lastensuojelun ja aikuisten palvelujen yhteistyöstä. Myös muut Valviran ohjeet huomioidaan yhteistyökäytäntöjä ja toimintamalleja kehitettäessä, kunnassa on esimerkiksi oltava toimintamalli palveluihin ohjaamisessa (tuki ja erityinen tuki peruspalveluissa). Laku-ryhmän (lasten kuntoutus) tietojen jakamiskäytäntöjä ja ylipäänsä viestintää sekä tiedonkulkua varhaiskasvatuksen, koulujen ja lastensuojelun välillä selkeytetään lapsen parasta silmällä pitäen. Lakisääteisen lastensuojelun asiantuntijaryhmän roolia tarkennetaan. Lapsiperheiden kotipalveluihin aletaan kehittää kunnallisten palvelujen rinnalle palvelusetelimahdollisuutta. Opiskeluhoitoa kehitetään osana kunnan muuta palveluverkkoa.

Arviointi: Yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuollon kehittäminen sai arviointikyselyssä kiitosta onnistumisesta. Yhteistyökäytäntöjen selkeyttämisen arvio onnistuneen hyvin 33%, tyydyttävästi 56% ja heikosti 11% vastaajista. Kokonaisuudessaan arvioitiin, että yhteistyökäytännöt ovat vahvistuneet, mutta vielä pitää rakentaa yhteistyön siltoja.

- **Asiakslähtöisyyttä ja asiakkaan osallisuutta lisätään kaikilla toiminnan tasoilla.** Erilaisia tukipalveluja ja toimintaa viedään entistä enemmän asiakkaiden kasvu- ja kehitysympäristöihin ja kehitetään yhteisöllisempiä työtapoja. Tämä koskee esimerkiksi perheneuvolaa ja puheterapiaa.

Kauniaisissa työskentelee kuusi psykologia. Mietitään heidän yhteistyöverkostonsa kehittämistä ja laajentamista ja erilaisia verkostoituneita ja jalkautuvia toimintatapoja. Myös kuraattorien osalta mietitään uudenlaisia työtapoja. Lasten, nuorten ja vanhempien kuulemista ja osallisuutta palvelujen arvioinnissa ja kehittämisessä lisätään. Turvataan lapsilta saadun palautteen määrätietoinen hyödyntäminen eri hallintokunnissa. Koulutointa, opiskeluhoitoa kehitetään asiakslähtöisesti ja tasa-arvoisesti niin, ettei suomen- ja ruotsinkielisen koulutoimen toimintakäytännössä ole merkittäviä eroja. Seuraavassa lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa koulutoimi ja opiskeluhoito kyetään kuvaamaan yhden otsikon alla ilman erottelua suomen- ja ruotsinkieliseen toimintaan. Myös varhaiskasvatus ja esiopetus ovat mukana verkostotyössä kehitämässä oppilas- ja opiskelijahuoltoja asiakslähtöisesti. Tämä on 1.8.2014 voimaan tullut uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista. Kehittämiskohtana lastensuojelussa on lapsilähtöisyys ja lapsen osallisuus omassa asiassaan. Kokemusasiantuntijaryhmien perustamista selvitetään. Pitkän aikavälin tavoitteena on toimintamallien kuvaaminen lapsen näkökulmasta (lähtökohtana lapsen oikeus tarpeen mukaisiin palveluihin).

Arvioinnin mukaan: asiakslähtöisyys ja asiakkaiden osallisuus lisääntyvän hyvin 11%, tyydyttävästi 78% ja heikosti 11% vastaajien mielestä. Tämän kokonaisuuden arvioitiin toteutuneen heikoimmin kaikkiin muihin neljään tavoitteeseen verrattuna. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa 2020 -2022 on erityisesti huomioitu lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen koko suunnitelmakauden aikana useilla eri toimenpiteillä.

- **Palvelujärjestelmän kehitetään niin, että siinä ei ole aukkoja eikä väliinpuotoamisia.** Avoin perhetoiminta aloitti yhteistyön vuoden 2014 alusta MLL:n kanssa. MLL:n tehtävänä on vertaistoiminnan aktivointi, jolloin työntekijöillä jää aikaa auttaa riskiperheitä. Eroperheiden problematiikka huomioidaan erityisesti. Heille tarjotaan tukea oikea-aikaisesti ja riittävän varhain, jotta vältytään pitkittyneiltä vaikeilta huoltoriidoilta ja lapsen edun vaarantumiselta. Lapset Puheeksi – menetelmä auttaa myös tässä. Isien roolia vahvistetaan eri hallintokunnissa. Maahanmuuttajataustaisten perheiden tarpeet, arvot ja kulttuuriset lähtökohdat huomioidaan nykyistä paremmin eri hallintokunnissa. Palveluista tiedotetaan lapsiperheille systemaattisesti ja palveluohjausta tehostetaan. Nettisivuja parannetaan. Kauniaisten nuorisotakuumallin tavoitteena on saada nuorten kanssa toimivat tahot tiiviiksi verkostoksi, jotta jokainen nuori saadaan tavoitettua ja ohjattua oikeiden palveluiden pariin. Toimenpiteissä on keskitytty niin eri nivelvaiheisiin kuin opintojen keskeyttäneisiin sekä yhteistyön lisäämiseen. Toimenpiteiden toteuttamista ja kehittämistä koordinoi Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä

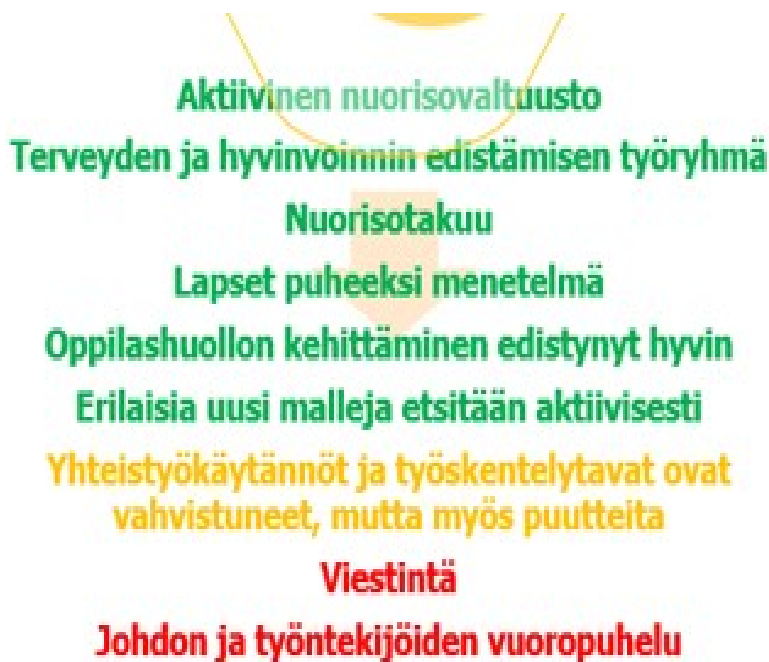
Arviointi mukaan: palvelujärjestelmän kehittäminen niin että ei ole aukkoja eikä väliinpuotoamista on kehittynyt hyvin 43%, tyydyttävästi 33% ja heikosti 22% vastaan mielestä. Tämän kokonaisuuden osalta

arvioiden hajonta oli suuri. Päivitetystä suunnitelmasta on erityisesti huomioitu maahanmuuttajaperheiden tuen tarve sekä vanhemmuuden vahvistaminen.

- **Palveluita johdetaan yhteisen strategian mukaisesti.** Lapsiperhepalvelut muodostavat kokonaisuuden, jonka kehittämistyötä koordinoi kaupungin johtoryhmän alainen Terveyden ja hyvinvoinnin johtoryhmä Tejo. Tejon alaisuudessa toimivat alaryhmät Pienten lasten hyvinvointiryhmä ja Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä toimivat toimijoita kokoavina kehittämissyryminä. Johtamisella yhteen sovitetaan eri strategioiden, ohjelmien ja kehittämishankkeiden tavoitteita ja toimenpiteitä.

Arvioinnin mukaan palveluiden johtamine yhteisen strategian mukaan on onnistunut 33% hyvin, 56% tyydyttävästi ja 11% heikosti. Arviointivastauksissa korostui, että tässä kokonaisuudessa on hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen työryhmä (Tejo) tehnyt ansiokasta työtä. Lisäksi nostettiin esiin, että strategiat sekä niistä johdetut suunnitelmat kuten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma eivät riittävästi jalkaudu asiakastyöhön. Erityisesti toivottiin viestinnän vahvistamista sekä aidon yhteiskehittäjyyden edistämistä.

Arviointi on tiivistetty alla näkyvässä kuvassa, jossa vihreällä on kuvattu toimivat rakenteet kuten aktiivinen nuorisovaltuusto, terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen työryhmä, Nuorisotakuu, Lapset puheeksi menetelmä, oppilashuollon kehittäminen ja erilaisten uusien mallien aktiivinen etsintä. Melko hyvin on onnistettu yhteistyökäytäntöjen ja työskentelytapojen vahvistamisessa (keltaisella). Kritiikkiä (punaisella) sai viestintä sekä johdon ja henkilöstön vuoropuhelu.

Kuva 3: arvioinnin tiivistäminen

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma pohjautuu Kauniaisten kaupunkistrategiaan vuosille 2018 – 2022. Strategisia painopistealueita on viisi, joista jokaisen tavoitteen osalta seurataan toimenpiteitä ja niiden toteutumista. Painopistealueet ovat:

1. Kuntalainen keskiössä
2. Elinvoimainen kaupunki
3. Vihreä kävelykaupunki
4. Oppimismyönteinen kaupunki
5. Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen

Tarkastusvaliokunnan arviointikertomuksessa on kiteytetty painopistealueet ja niiden toteutuminen:

Arviointikertomus 2018
Tarkastusvaliokunta

Strateginen tavoite 2018 - 2022	Tarkastusvaliokunnan arvio toimenpiteen toteutumisesta 2018
<p>1. Kuntalainen keskiössä "KAIKKI MUKAAN"</p> <p>1.1. Elävä kaksikielisyys</p> <p>1.2. Osallisuusohjelma, 2018</p> <p>1.3. Kauniaislaisien hyvinvointi ja terveys paranevat ja terveyserot kaventuvat, 2018 – 2022</p> <p>1.4. Kauniaisten sote-palvelujen markkinointi (ei toimenpiteitä 2018)</p>	●
<p>2. Elinvoimainen kaupunki "SUOMEN PARAS ASUKASTYYTYVÄISYYS"</p> <p>2.1. Kaupungin ja yrittäjien yhteinen yrittäjyysohjelma, 2018; mitataan yrittäjystävällisyys vuosittain <i>Toteutuminen: Yrittäjystävällisyysmittausta ei ole tehty vuonna 2018 (tehdään vuonna 2019)</i> <i>Tarkastusvaliokunnan arviointi: Tilinpäätöksessä ei ole raportoitu yrittäjyysohjelman toteutumisesta.</i></p> <p>2.2. Kaupungin ja kolmannen sektorin yhteinen elinvoimaohjelma <i>Toteutuminen: Elinvoimaohjelma on työn alla.</i></p> <p>2.3. Kauniainen edistää kaupunkilaisten aktiivisuutta ja liikkumista yhteistyössä yritysten ja yhdistysten kanssa</p> <p>2.4. Yhteinen kulttuurisuunnitelma kulttuuri- ja taidealan toimijoiden ja kaupungin kaikkien toimialojen kanssa; yhteinen koordinointi- ja informaatiokanava <i>Toteutuminen: Yhteinen kulttuurisuunnitelma on työn alla.</i></p> <p>2.5. Kaupungintalon alueen kaavamuutosprosessi saadaan päätökseen valtuustokauden aikana</p>	●
<p>3. Vihreä kävelykaupunki "KOHTI HIILINEUTRAALIA KAUNIAISTA"</p> <p>3.1. Kaupunkirakennetta kehitetään maankäytön ja asumisen kehityskuvan mukaisesti Kauniaisten identiteettiä vahvistaen</p> <p>3.2. Kauniainen edistää kestävästä kehitystä <i>Toteutuminen: Tiekartta ja toimenpideohjelma päästövähennystavoitteeseen pääsemiseksi valmistuu vuoden 2019 aikana (ei valmistunut tavoitteen mukaisesti vuoden 2018 aikana)</i></p> <p>3.3. Seudulliset MAL-asuntotuotantotavoitteet toteutetaan <i>Tarkastusvaliokunnan arviointi: Kauniaisille on pienellä kaupunkina tyypillistä suuri vuosittainen vaihtelu asuntotuotannossa.</i></p>	●
<p>4. Oppimismyönteinen kaupunki "OPPIMINEN KOHTI TULEVAISUUTTA"</p> <p>4.1. Laadukas ja lapsilähtöinen varhaiskasvatus ja esiopetus <i>Toteutuminen: Selvitystä ruotsinkielisen esiopetuksen kehittämisestä koulun yhteistyössä ei ole tehty.</i></p> <p>4.2. Tasokas ja oppilaslähtöinen opetus <i>Toteutuminen: Nuorisotyöttömyys jäi alhaiselle tasolle, 12 alle 25 v työtöntä, mutta valtuustokauden tavoite on 0 % nuorisotyöttömyys.</i></p>	●
<p>5. Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen "AVOIN JA KOKEILEVA"</p> <p>5.1. Avoin toimintakulttuuri</p> <p>5.2. Joustava organisaatio ja houkutteleva työnantaja</p> <p>5.3. Terve kuntatalous</p> <p>5.4. Kiinteistöt ja kalusto kunnossa ja käytössä <i>Toteutuminen: Koneiden ja laitteiden vaihto-ohjelmaa ei kaikilta osin ole pystytty noudattamaan.</i></p> <p>5.5. Helppokäyttöiset, kaikki ikäryhmät huomioivat digipalvelut <i>Toteutuminen: Useita hankkeita kehitteillä.</i></p>	●

● = tavoite on toteutunut   ● = tavoite on osittain toteutunut   ● = tavoite ei ole toteutunut

Kuva 4: Kauniaisten kaupungin strategiset tavoitteet

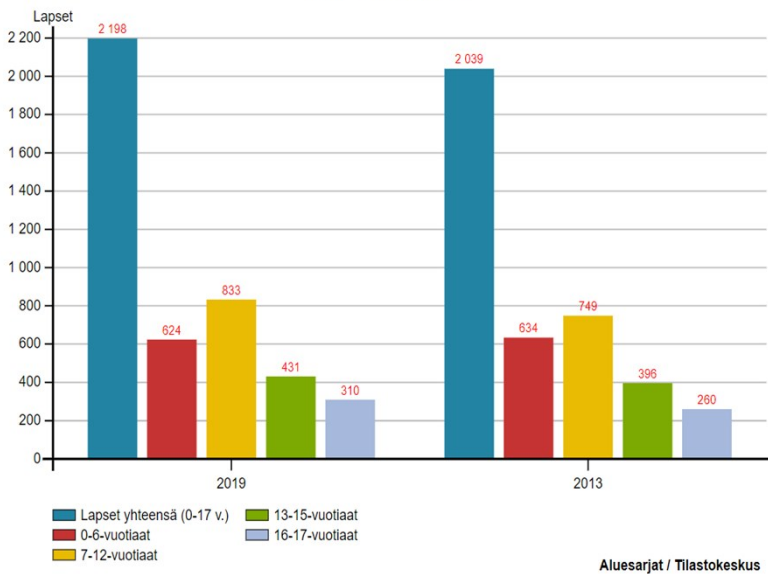
Kauniaisten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmatyössä on haluttu muodostaa kokonaiskuva lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä korjaavista toimista ja palveluista. Samalla on rakennettu toimijoiden yhteistä tahtotilaa, tavoitteita ja toimenpiteitä siitä, kuinka lapsia, nuoria ja perheitä tuetaan Kauniaisissa.

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi Kauniaisissa

Kauniainen on yksi pääkaupunkiseudun neljästä kaupungista ja pinta-alaltaan Suomen pienin kunta. Se sijaitsee kokonaan naapurikaupunkinsa Espoon keskellä 15 kilometriä Helsingistä länteen. Kaupunkikuvalla on luonteenomaista pientalovaltaisuus ja luonnonläheisyys. Lapsiperheiden määrä on kasvanut tasaisesti. Vuonna 2013 lapsia oli 2039 ja vuonna 2019 lapsen määrä oli 2198.

Lapset (0-17-vuotiaat) iän ja perhetyypin mukaan 31.12.1990-

Perhetyyppi = Lapset yhteensä
Alue = Kauniainen

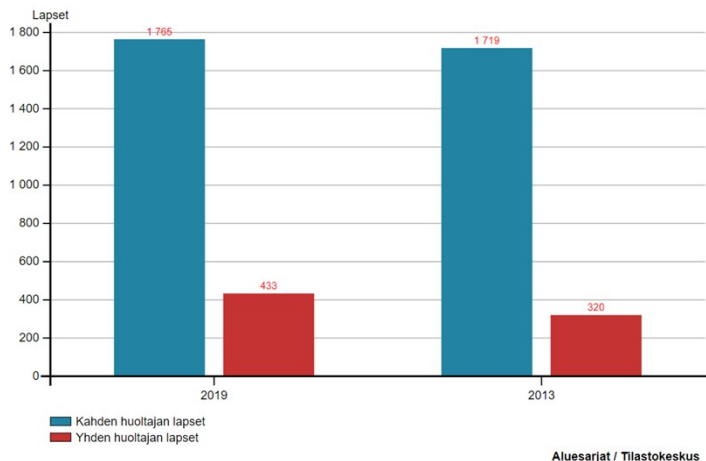

Kuva 5: lapset (0-17 –vuotiaat) ikäryhmäjaot

Lasten määrä yhden huoltajan perheissä on kasvanut selvästi. Vuonna 2013 yhden huoltajan perheessä oli 320 lasta ja vuonna 2019 lapsia oli 433.

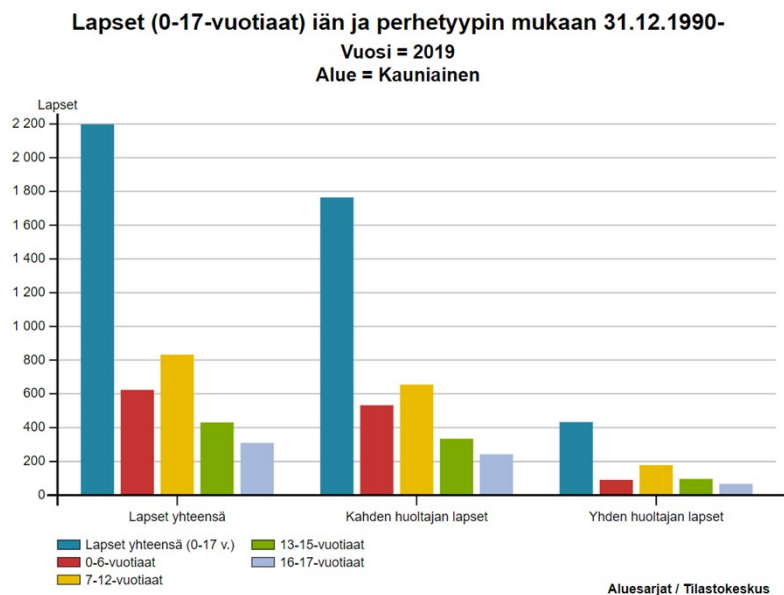
Lapset (0-17-vuotiaat) iän ja perhetyypin mukaan 31.12.1990-

Lapsen ikä = Lapset yhteensä (0-17 v.)
Alue = Kauniainen

Kuva 6: perhetyypit: kahden huoltajan lapset ja yhden huoltajan lapset

Alla olevasta kuvasta näkyy lasten jakautuminen ikäryhmien mukaan kahden huoltajan ja yhden huoltajan perhetyyppeihin.

Kuva 7: lapset iän mukaan eri perhetyypeissä

Kauniainen on useilla indikaattoreilla mitattuna erittäin hyvinvoiva kunta ja kaunialaiset lapset ja nuoret voivat pääsääntöisesti hyvin. Koulutustaso on maan korkein ja asukkaat ovat Suomen terveimpiä. Työttömyysaste on alhainen ja tulotaso on maan korkein. Pienituloisia on 6,1 prosenttia kaikista asuntokunnista. Toimeentulotukea sai vuonna 2019 vain 2,0 % lapsiperheistä. Ehkäisevää toimeentulotukea saavia perheitä on Kauniaisissa vuosittain alle 10.

Kauniainen on pienestä koosta huolimatta hyvin omavarainen ja koko väestöä koskevat palvelut ovat kattavat. Monet asiat ovat kunnassa keskimääräistä paremmalla tolalla. Siitä huolimatta erilaisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ja niiden kasvua on joillakin aloilla selvästi nähtävissä. Pienen kunnan on vaikea itse rakentaa aukotonta palvelujärjestelmää ja tämä näkyy erityisesti niissä tilanteissa, jolloin kuntalaiset tarvitsevat apua ja tukea yllättävään kriisitilanteeseen tai kun hyvin pieni asukasryhmä tarvitse pitkälle erikoistunutta palvelua. Ratkaisuna ovat tällöin yleensä ostopalvelut ja moniin palvelujärjestelmän haasteellisiin kohtiin haetaan seudullisia ratkaisuja.

Kouluterveyskysely 2019

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen järjestämä kansallinen Kouluterveyskysely tuottaa monipuolista seurantatietoa eri ikäisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saamisesta ja palvelujen tarpeisiin vastaamisesta.

Kouluterveyskysely toteutettiin sähköisesti Kauniaisten ala- ja yläkouluissa sekä lukioissa keväällä 2019. Valtakunnalliset kouluterveyskyselyn tulokset julkaistiin 17.9.2019 Helsingissä. Kouluterveyskyselyn vuoden 2019 perustulokset ovat saatavilla sähköisen tulospalvelun kautta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilta.

Tulospalvelussa on noin 250 indikaattoria ryhmiteltyinä seitsemään aihealueeseen, kuten esim. hyvinvointiin, osallisuuteen, vapaa-aikaan, perheeseen ja elinoloihin sekä elintapoihin. Tietoa on saatavilla yläluokkalaisten, lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien lisäksi myös perusopetuksen 4. ja 5. luokkien oppilaista. Tuloksia on mahdollista

tarkastella alueittain, koulutusasteittain ja sukupuolen mukaan. Alueiden tilannetta voi verrata muiden kuntien, maakuntien tai koko maan tilanteeseen. Osasta indikaattoreista on tarjolla seurantatietoa vuodesta 2006 alkaen.

Kauniaislaiset lapset ja nuoret voivat kansallisesti verrattain hyvin. Suurin osa lapsista ja nuorista kokee olevansa tärkeä osa perhettä, kaveriporukkaa ja koulu yhteisöä ja enemmistöllä on viikoittainen harrastus. Kauniaisten tuloksissa huolenaiheena nousevat mm. päihdeasenteet ja perhepiiristä saatu alkoholi sekä kiusaaminen ja seksuaalinen häirintä, mielenterveyshaasteet sekä kouluväsymys ja -uupumus. Osa kyselyssä näkyvistä kasvavista ilmiöistä ovat vahvasti sukupuolittuneita. Mielenterveyshaasteet, seksuaalinen häirintä ja uupumus ovat selkeästi tavallisempia tytöillä ja esim. kiusaaminen tavallisempaa poikien joukossa.

Kouluterveyskyselyn tuloksia hyödynnetään oppilaitosten hyvinvointityössä ja yhteisöllisessä opiskeluhoitotyössä sekä kaupungin toiminnan kehittämisessä, esimerkiksi laadittaessa hyvinvointistrategiaa ja lapsi- ja nuorisopoliittista ohjelmaa. Kuten jo vuoden 2017 tuloksissa, huolta herättävät ilmiöt vaativat nytkin vanhemmuuden tuen kehittämistä. Työssä tulee huomioida lasten ja vanhempien osallisuus, ja yhteistyötä järjestöjen kanssa tulee kehittää. Keskeisessä asemassa lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi on yhteistyö sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinnoilla. On tärkeää, että ymmärrys yhteisistä asiakkaista ja yhteisestä työstä, jossa hyödynnetään monialaista osaamista, vahvistuu edelleen.

Kouluterveyskyselyn seuranta on tärkeätä, koska jatkuvasta pitkäaikaisseurannasta saa paljon tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja siihen liittyvien toimenpiteiden vaikuttavuudesta ja asettaa meidät kansalliseen viitekehkeykseen. Kyselyn seuranta ja tiedon käyttämistä kunnassa ja kouluissa on hyvä kehittää, mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä yliopiston kanssa. Ennaltaehkäisevää hyvinvointityötä ja arjen hyvinvointia on tärkeätä vahvistaa mm. yhteisöllisen opiskeluhoillon kautta ja vahvistamalla perustason yhteistyötä. Matalan kynnyksen mielenterveys- ja ehkäisevän päihdetyön palveluita on vahvistettava myös kouluissa. Myös kiusaamisen ja häirinnän vastainen työ on asetettava kehittämistyön keskiöön. Perheen ja vanhemmuuden tuki ja osallisuus ovat tärkeitä osatekijöitä hyvinvoinnin kasvattamisessa ja näitä kuuluu laaja-alaisesti kehittää myös alueellisessa yhteistyössä.

Ehkäisevässä päihdetyössä on hyvä verrata menetelmiämme muihin kuntiin ja soveltaa myös Islannin mallin menetelmiä. Islannin mallin eri osiot vastaavat myös hyvin vanhemmuuden tuen kasvattamiseen ja harrastamismahdollisuuksien vahvistamiseen.

Ehkäisevän päihdetyön ohjelma vuosille 2018 – 2022

Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisäateistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen ja sen kohteena on koko väestö. Haittoja ehkäistään vähentämällä sekä kysyntää että saatavuutta hyödyntäen tieteelliseen näyttöön perustuvia menetelmiä ja hyviä käytäntöjä.

Kauniaisten ehkäisevän päihdetyöohjelma on laadittu vuosille 2018 -2022 (linkki lähdeluettelossa). Ohjelma tekee näkyväksi kaupungin eri toimijoiden tekemän ehkäisevän päihdetyön kokonaisuuden, työnjaon, yhteistyötarpeet ja osaamisen. Se on laadittu täydentämään valtuustokausittain tehtävää hyvinvointikertomusta ja tukemaan väestön terveyserojen kaventamista. Toimenpiteiden edistymistä seurataan vuosittain hyvinvointikatsauksen ja tilinpäätösprosessin yhteydessä. Tämän ohjelman viisi painopistettä ja niiden saavuttamiseksi sovitut toimenpiteet on huomioitu ja yhteen sovitettu lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman kanssa.

Ehkäisevän päihdetyön painopisteet:

1. Ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa
2. Haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden ja yhteisöjen valintojen sekä sosiaali- ja terveystoimen tueksi
3. Riskikäyttö ja haitat tunnistetaan sekä tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa
4. Haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisössä
5. Ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista

6. Paikallista alkoholi- tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusta ja laajassa yhteistyössä

Kotoutumisen edistämisen ohjelma vuosille 2018 – 2022

Kotoutumisen edistämishojelman 2018 - 2022 valmistelussa on huomioitu eri osapuolet. Kaupungin kotouttamistyöryhmä ja terveyden ja hyvinvoinnin johtoryhmä hyväksyivät ohjelman syksyllä 2018. Kaupungin kotoutumisen edistämishojelma koostuu selkeistä tavoitteista, toimenpiteistä ja seurannasta vuosille 2018 - 2022. Ohjelman keskiössä ovat psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin tukeminen, osallisuuden, oppimisen ja omatoimisuuden vahvistaminen sekä työllisyyden, mielekkään vapaa-ajan tekemisen ja kulttuurien kohtaamisen korostaminen. Tavoitteilla pyritään kaksisuuntaisen kotoutumisen ja hyvien väestösuhteiden edistämiseen. Ruotsinkielinen opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunta on hyväksynyt maahanmuuttajien valmistelevan opetussuunnitelman, joka mahdollistaa kotouttamisen myös ruotsin kielellä (linkki lähdeluettelossa).

Tahtotila, tavoitteet ja toimenpiteet 2020 -2022

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalla asetetaan tavoitteet ja toimenpiteet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi vuosille 2020–2022. Tavoitteet on valiokuntatyöskentelyssä johdettu Kauniaisten kaupungin strategisista tavoitteista, yhteen sovitettu kouluterveyskyselystä pohjalta nousseisiin hyvinvoinnin haasteisiin sekä huomioitu muut poikkihallinnolliset ohjelmat kuten ehkäisevän päihdeohjelman vuosille 2018 – 2022. Tavoitteiden saavuttamiseksi 11 työryhmää työsti työpajoissa toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kauniaisten kaupungin viisi strategista tavoitetta on kiteytetty alla olevassa kuvassa. Valiokuntien yhteisessä työpajassa syyskuussa johdettiin Kahoot-pelipohjaisessa oppimisympäristössä kaupungin strategista tavoitteista yhteinen tavoitetila lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmalle. Syntyi viisi sanapilveä, joissa kiteytyi tahtotila. Alla olevaan kuvaan on koottu työskentely.

Kaupunki strategia	Vakiokuntien tahtotila Kahoot koonti	Tahtotila
Kauniainen on aktiivinen, elämäniloinen ja yhteistyökykyinen		
Kuntalainen keskiössä 		Lasten ja nuorten osallisuutta vahvistetaan! Osallisuus!
Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen 		Lujitetaan yhdessä tekemistä! Yhdessä!
Vihreä kävelykaupunki 		Lasten ja nuoren turvallisuuden tunne kasvaa! Turvallisuus!
Oppimisyönteinen kaupunki 		Vahvistetaan oppimisyönteisyyttä! Oppiminen!
Elinvoimainen kaupunki 		Lasten, nuorten ja perheiden onnellisuus kukoistaa! Onnellisuus!

Kuva 8: kaupungin viisi strategista tavoitetta, Kahoot-sanapilvet ja kiteytykset tahtotilasta

1. Kuntalaiset keskiöön strategisen tavoitteen saavuttamiseksi halutaan vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta.
2. Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön saavuttamiseksi halutaan lujittaa yhdessä tekemistä.
3. Vihreässä kävelykaupungissa halutaan lisätä turvallisuuden tunnetta.
4. Vahvistetaan oppimisyönteisyyttä.
5. Elinvoimaisessa kaupungissa halutaan lasten, nuorten ja perheiden onnellisuuden kukoistavan.

Osallisuus - Kuntalainen keskiössä!

Ensimmäinen strateginen painopiste on Kuntalainen keskiössä, jonka tavoite on lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden vahvistaminen. Tämän suunnitelman päivitystyössä lasten ja nuorten osallisuus jäi ohueksi pääosin koronasta johtuvista syistä esim. työpajoja ei voitu toteuttaa. siksi suunnitelman toimeenpanossa on erityisesti nostettu esiin lasten ja nuoren osallisuuden vahvistaminen.

Strateginen tavoite	Tahtotila	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho/kumppanit
Kauniainen on aktiivinen, elämäniloinen ja yhteistyökykyinen				
Kuntalainen keskiössä 	Osallisuus! Lasten, nuorten ja perheiden osallisuus vahvistuu !	Lapset ja nuoret tekevät osallisuutta vahvistavan pelillisen sovelluksen.	Pelillinen sovellus on valmis 2022	Varhaiskasvatus yhdessä perusopetuksen kanssa
		Seurakunta perustaa nuorten vaikuttajien ryhmän	Ryhmä perustetaan ja toimii vuonna 2022	Seurakunta/nuorisodiakoni
		Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen tuntemista lisätään hyödyntäen sosiaalista mediaa ja viestintää vahvistamalla sekä saatavuutta parannetaan digipalveluja lisäämällä.	Digipalveluja on lisätty, viestintä on vahvistunut ja sosiaalisen median käyttö laajentunut.	Kaikki toimialat / taklaustiimi
		Luodaan ”osallisuuden positiivinen diskriminaatiomalli” ja osallisuuden vuosikello.	Malli luotu ja käytössä. Osallisuuden vuosikelloon laadittu ja käytössä.	Kaikki toimialat / taklaustiimi

Kuva 9: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

Lapset ja nuoret tekevät osallisuutta vahvistavan pelillisen sovelluksen.

Seurakunta perustaa nuorten vaikuttajien ryhmän.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen tuntemista lisätään hyödyntäen sosiaalista mediaa ja viestintää vahvistamalla sekä saatavuutta parannetaan digipalveluja lisäämällä: ammattilaiset yhdessä lasten, nuorten ja perheiden kanssa valitsevat mistä halutaan lisää tietoa ja miten toteutetaan esim. blogit, chat, videot. Sisältö tuotetaan yhdessä vertaistuotannon menetelmin. Viestinnän vahvistaminen laaja-alaisesti eri medioita hyödyntäen.

”Osallisuuden positiivinen diskriminaatiomalli” ja osallisuuden vuosikello: Osallisuuden katveeseen jääneiden lasten ja nuorten osallisuutta vahvistetaan luomalla ”osallisuuden positiivinen diskriminaatiomalli” joka otetaan käyttöön. Lisäksi selvitetään kokemusasiantuntijuuden mahdollisuuksia sekä Grani-boost tapahtuman hyödyntämistä nuroten kuulemisessa.

Yhdessä - Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen!

Työpajojen työskentelyssä tekemisen motoksi tiivistyi lause: Yhdessä tekeminen on enemmän kuin yhteistyö.

Strateginen tavoite	Tahtotila	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho/kumppanit
Kauniainen on aktiivinen, elämäniloinen ja yhteistyökykyinen				
Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen 	Yhdessä!	Nuorisovaltuuston jäsenille mentorit	Kaikilla jäsenillä nimetty mentori ja mentorointi toteutetaan vuorovaikutuksellisessa suhteessa.	Nuorisotoimi/ kaikki toimialat
		Vanhempien vertaistukitoimintaa vahvistetaan yhteistoimijuudessa järjestöjen kanssa.	Vertaistuki ryhmien määrä on lisääntynyt ja osallistujien määrä kasvanut.	Sote ja sivistys / järjestöt / taklaustiimi
		Johdon ja luottamushenkilöiden jalkautuminen arkeen ja vuoropuhelun vahvistaminen	Johto ja luottamushenkilöt jalkautuneet suunnitelman mukaisesti.	Kaikki toimialat / taklaustiimi

Kuva 10: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

Nuorisovaltuuston jäsenille mentorit: Mentorointi on menetelmä, jossa tietoa ja osaamista – myös niin sanottua hiljaista tietoa – siirretään kokeneemalta kokemattomammalle. Osaava, arvostettu ja kokenut asiantuntija neuvoo, tukee ja edistää kahdenkeskisessä vuorovaikutussuhteessa kehityshaluista mutta kokemattomampaa henkilöä työssä tai opiskelussa. Luodaan malli, jossa nuorisovaltuuston jäsenille nimetään mentorit.

Vanhempien vertaistukitoimintaa vahvistetaan yhteistoimijuudessa järjestöjen kanssa: kolme teemallista ryhmää, maahanmuuttajavanhemmat, päihteitä käyttävien lasten ja nuorten vanhemmat ja kiusattujen lasten vanhemmat. Vertaistuen vahvistamisen teemat ovat nousseet kouluterveyskyselyn tuloksista sekä työpajoissa käydyistä keskusteluista.

Johdon ja luottamushenkilöiden jalkautuminen arkeen ja vuoropuhelun vahvistaminen: kaksi jalkautumista keväisin ja kaksi syksyisin: yksi omalle toimialueelle ja yksi toiselle toimialalle (yleishallinto, sote, yhdyskuntatoimi ja sivistys). Jalkautumisella halutaan vahvistaa johdon ja henkilöstön vuoropuhelua, yhdessä tekemistä.

Lasten ja nuorten turvallisuuden tunteen kasvamista haluttiin lisätä niin arkiympäristössä kuin esim. perheiden erotilanteissa.

Strateginen tavoite	Tahtotila	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho/kumppanit
Kauniainen on aktiivinen, elämäniloinen ja yhteistyökykyinen				
Vihreä kävelykaupunki 	Turvallisuus! Lasten, nuorten ja perheiden turvallisuuden tunne kasvaa !	Tehdään turvallisuuskartta teknologiaa hyödyntäen. Havainnoidaan ympäristön turvallisuutta ja moninaisuutta.	Turvallisuuskartta laadittu laaja-alaisessa yhteistyössä	Yhdyskuntatoimi / sivistystoimi
		Turvallinen erouttaminen, kehitetään turvallinen ja lapsen edun mukainen vanhemmuusmalli vaikeissa erotilanteissa.	Malli kehitetty ja otettu käyttöön.	Sote / Ensi- ja turvakotien liiton Turvassa hanke
		Kiusaamiseen ja seksuaaliseen häirintään puuttumisen vahvistaminen koulussa ja vapaa-ajalla	Koulukiusaaminen ja seksuaalinen häirintä vähenee kouluterveyskyselyn mukaan seurattuna	Sivistystoimi / kaikki toimialat

Kuva 11: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

Turvallisuuskartta: Toteutetaan turvakartta 3D-teknologiaa hyödyntäen ja yhteistyörakenne, jossa esim. ikäihmiset yhdessä lasten kanssa pohtivat Kauniaisten turvallisia ja turvattomia alueita sekä keinoja turvallisuuden lisäämiseksi. Lisäksi sovitaan yhteistyörakenne poliisin kanssa.

Turvallinen erouttaminen: kehitetään turvallinen ja lapsen edun mukainen vanhemmuusmalli vaikeissa erotilanteissa.

Kiusaamiseen ja seksuaaliseen häirintään puuttumisen vahvistaminen: tehdään vaikuttavuusarvio käytössä olevista kiusaamiseen puuttumisen menetelmistä ja puutteista. Laaditaan kaikkia toimialoja sitova kiusaamiseen ja seksuaaliseen häirintään puuttuva ohjelma, jonka toimenpiteet toteutetaan ja niiden vaikutuksia seurataan. Mittari: Koulukiusaaminen ja seksuaalinen häirintä vähenevät kouluterveyskyselyn mukaan seurattuna.

Oppiminen - Oppimismyönteinen kaupunki!

Oppimisessa halutaan erityisesti kiinnittää huomiota ennalta ehkäisevään työhön sekä yhteisöllisen ja yksilöllisen oppilashuollon hyvän kehittämisen jatkumiseen.

Strateginen tavoite	Tahtotila	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho/kumppanit
Kauniainen on aktiivinen, elämäniloinen ja yhteistyökykyinen				
Oppimismyönteinen kaupunki 	Oppiminen!	Granin mallin kehittäminen	Malli on valmis ja toiminnassa	Sivistystoimi /
		Toimintamallin kehittäminen pidennetyn oppivelvollisuuden toimeenpanoon	Malli on valmis ja toiminnassa	Sivistystoimi /
		Yksilöllisen ja yhteisöllisen oppilashuollon kehittäminen laaja-alaisessa yhteistyössä.	Vanhempien ja lasten/nuorten osallisuus on vahvistunut	Sivistystoimi /

Kuva 12: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

Granin malli: ennaltaehkäisevään työhön panostaminen (oppisen tukipalvelut sekä oppilashuollollinen liikunnan tuki, joka kohdennetaan erityisen tuen oppilaille ja oppilaille jotka hyötyvät liikunnasta mielenterveyttä tukevana palveluna. Läksykerho/ parkkitoimintaa lisätään, ohjattua välituntitoimintaa lisätään, ns. Islannin mallista tuunataan Granin malli.

Toimintamallin kehittäminen pidennetyn oppivelvollisuuden toimeenpanoon: luodaan toimintamalli laaja-alaisessa yhteistyössä

Yksilöllisen ja yhteisöllisen oppilashuollon kehittäminen laaja-alaisessa yhteistyössä: Vahvistetaan lasten ja vanhempien osallisuutta yhteisöllisessä oppilashuollossa.

Onnellisuus - Elinvoimainen kaupunki!

Kauniainen on saanut kiitosta aktiivisena, elämäniloisena ja yhteiskykyisenä kaupunkina, jonka asukkaat ovat hyvin onnellisia. Tätä hyvää ilmapiiiriä ja tunnelmaa halutaan vahvistaa myös jatkossa.

Strateginen tavoite	Tahtotila	Toimenpide	Mittari	Vastuutaho/kumppanit
Kauniainen on aktiivinen, elämäniloinen ja yhteistyökykyinen				
Elinvoimainen kaupunki 	Onnellisuus!	Haetaan mukaan Unicefin lapsiystävällinen kunta malliin vuonna 2021	Kauniainen on lapsiystävällinen kunta	Kaikki toimialat / taklaustiimi
		Viiden teeman verkostoitumista vahvistavat koulutukset lapsille, nuorille, vanhemmille ja ammattilaisille.	Koulutusohjelma toteutettu suunnitelma kauden aikana.	Kaikki toimialat / taklaustiimi
		Järjestetään neljä lasten ja nuorten verkostoitumista vahvistavaa vaikuttajatapahtumaa.	Tapahtumat järjestetty kevät 2021 ja 2022 syksy 2021 ja 2022	Nuorisotoimi/ taklaustiimi

Kuva 13: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

Lapsiystävällinen kunta: UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malli on väline, jonka avulla kunnassa voidaan varmistaa, että lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman hyvin jokaisen lapsen arjessa. Haetaan mukaan vuonna 2021.

Viiden teeman verkostoitumista vahvistavat koulutukset lapsille, nuorille, vanhemmille ja ammattilaisille: **onnellisuus**, päihteet, koulukiusaaminen ja seksuaalinen häirintä, mielenterveyden haasteet, koulupoissaolot/kouluväsymys- ja uupumus. Laaditaan koulutusohjelma, joka toteutetaan suunnitelmakauden aikana.

Järjestetään neljä lasten ja nuorten verkostoitumista vahvistavaa vaikuttajatapahtumaa vuosien 2021 -2022 aikana.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut Kauniaisissa

Neuvolatoiminta

Neuvolatoiminta on suomalaisen ehkäisevän lastensuojelun ja varhaisen tuen kulmakiviä ja kansainvälisesti ainutlaatuinen palvelujärjestelmä. Neuvoloista kehitetään entistä monipuolisemmin koko perheen terveyttä ja hyvinvointia tukevia paikkoja. Yksi toiminnan keskeisiä periaatteita on varhainen puuttuminen.

Äitiysneuvola

Äitiysneuvolatoiminnan tavoitteena on edistää ja tukea tulevien vanhempien fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia.

Kauniaisten äitiysneuvolassa työskentelee yksi kokopäivätoiminen terveydenhoitaja ja 50% osa-aikainen terveydenhoitaja sekä lääkäri viisi tuntia viikossa.

Äitiysneuvolan asiakkuus on vapaaehtoista. Saadakseen äitiysavustuksen täytyy raskaana olevan naisen kuitenkin käydä terveystarkastuksessa ennen neljännen raskauskuukauden päättymistä. Tämä voi tapahtua joko perusterveydenhuollossa tai yksityisellä sektorilla. Arvion mukaan valtaosa kauniaislaisista odottavista naisista käyttää äitiysneuvolan palveluja.

Lastensuojelulaki asettaa veloitteen raskaana olevien naisten ja syntymättömien lasten erityiseksi suojelemiseksi. Säännöksen tehtävänä on tarjota riittävän varhainen tuki esimerkiksi odottavan äidin päihdeongelman poistamiseksi ja siitä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseksi. Tarvittavilla palveluilla pyritään turvaamaan raskaana oleville naisille sosiaalisesti, terveydellisesti ja fyysisesti sekä psyykkisesti turvalliset olosuhteet sekä tukemaan odottavia äitejä päihhteettömyyteen ja vanhemmuuteen kasvamisessa.

Laajat terveystarkastukset muodostavat jatkumon, joka alkaa odotusaikana ja jatkuu koko neuvola- ja kouluterveydenhuollon ajan. Lasta odottavalle perheelle järjestetään vähintään yksi laaja terveystarkastus, jonka yhteydessä pyritään tapaamaan myös tulevan lapsen isä. Tarkastuksessa selvitetään järjestelmällisesti koko perheen hyvinvointia. Keskusteluissa käsitellään tulevaa vauvan syntymää, muuttuvan perhetilanteen herättämiä odotuksia ja pelkoja, perheen voimavaroja, tukiverkostoa ja muita sosiaalisia suhteita.

Ensisynnyttäjät käyvät neuvolassa terveydenhoitajan luona keskimäärin 13 kertaa raskauden aikana ja kerran synnytyksen jälkeen. Uudelleen synnyttäjät käyvät keskimäärin 11 kertaa raskauden aikana. Synnytyksen jälkeen terveydenhoitaja käy kotikäynnillä. Lääkärillä käydään kaksi kertaa raskauden aikana ja kerran jälkitarkastuksessa. Jos äidin ja/tai perheen hyvinvoinnista tai jaksamisesta herää huoli, voidaan neuvolakäyntejä lisätä. Mikäli se ei riitä, voidaan raskaana oleva ja/tai partneri ohjata esim. perheneuvolaan, terveyskeskuspsykologille tai neuvolan perheohjaajalle. Myös psykiatrian poliklinikan ja Ensi- ja turvakotien liiton yhdistysten kanssa tehdään tarvittaessa yhteistyötä perheen hyvinvoinnin takaamiseksi.

Äitejä ja vauvoja ohjataan aktiivisesti mukaan neuvolan ja seurakuntien järjestämiin ryhmiin ja näin ehkäistään äitien yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Yksin lasta odottavien äitien kanssa selvitetään heidän tukiverkostonsa ja mahdollinen tuen tarve.

Ns. Vavu-mallin avulla tuetaan tulevaa vanhemmuutta ja vuorovaikutussuhdetta vauvan kanssa. Vanhempien osallistuminen perhevalmennukseen mahdollistaa tutustumisen muihin tuleviin vanhempiin ja keskustelun samassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Terveydenhoitajan kotikäynti ennen vauvan syntymää antaa hyvät mahdollisuudet keskustella elämästä tulevan vauvan kanssa varsinkin silloin, kun mielikuvia lapsesta ei ole syntynyt raskauden aikana. Kouluterveydenhoitajat pitävät parisuhde- ja seksuaalineuvontaa perhevalmennusryhmille.

Äidin mielialan ja ahdistuksen tasoa voidaan tutkia käyttämällä synnytyksen jälkeistä masennusta kartoittavaa EPDS-seulaa jo raskauden aikana. Kaikille synnyttäneille äideille tehdään EPDS-seula viimeistään jälkitarkastuksen yhteydessä.

Raskauden alkuvaiheesta lähtien selvitetään ja seurataan myös päihteiden käyttöä ja päihdeongelmaiset äidit ohjataan synnytyssairaalan Huumeet, alkoholi, lääkkeet (HAL) poliklinikan seurantaan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hoitokäytännön mukaisesti.

Raskauden aikana voidaan tehdä ennakollinen lastensuojeluilmoitus, jos perheessä on päihteiden väärinkäyttöä tai jos muuten herää huoli perheen voimavaroista ja pärjäämisestä ja on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Neuvolasta ohjataan asiakasta itse ottamaan yhteyttä sosiaalityöntekijään esimerkiksi toimeentuloasioissa.

Neuvolassa järjestetään perhevalmennusta viisi kertaa ennen lapsen syntymää. Valmennus jatkuu neljä kertaa synnytyksen jälkeen avoimessa perhetoiminnassa. Perhe siirtyy lastenneuvolan asiakkaaksi, kun vauva on kahden viikon ikäinen.

Lastenneuvola

Lastenneuvolan tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy ja terveyserojen kaventaminen. Lasten ja nuorten terveyspalvelujen painopistettä on kansallisten linjausten mukaan siirretty enemmän ennakoivan ja ehkäisevän toiminnan sekä varhaisen tuen järjestämisen suuntaan.

Lastenneuvolassa on kaksi kokopäiväistä ja yksi 50% osa-aikainen terveydenhoitaja. Lisäksi neuvolalääkäri on paikalla kahdeksan tuntia/viikossa. Lastenneuvolassa on myös psykologi 50% virassa.

Työskentelyn painopistealueita terveystarkastusten ja rokotusten ohella ovat perheen vahvuuksien löytäminen ja tukeminen. Perheiden hyvinvointiin ja perheenjäsenten vuorovaikutukseen kiinnitetään erityistä huomiota. Työskentelyn ja huomion kohteena ovat erityisesti varhainen vuorovaikutus, äidin vointi ja mieliala etenkin synnytyksen jälkeen, parisuhde ja perheen arjen sujuminen. Synnytyksen jälkeinen masennus pyritään havaitsemaan ja hoitamaan tehokkaasti. Lastenneuvolan laajoissa terveystarkastuksissa arvioidaan lapsen terveyden lisäksi laaja-alaisesti koko perheen hyvinvointia. Terveystarkastukset on kuvattu tarkemmin neuvolatoimintaa yms. koskevassa toimintaohjelmassa.

Kotikäyntejä tehdään tarpeen mukaan. Ensisynnyttäjälle pyritään tekemään kotikäynti vauvan ollessa neljän kuukauden ikäinen. Jos lapsesta tai perheestä on enemmän huolta, voidaan olla yhteydessä perheohjaajaan, perheneuvolaan, terveyskeskuksen psykologiin tai sosiaalityöntekijään. Yhteistyötä tehdään myös varhaiskasvatuksen, kouluterveydenhuollon, terveyskeskuksen lääkäreiden sekä fysioterapeuttien ja puheterapeutin kanssa. Tarvittaessa yhteistyötä on myös kotihoidon, Jorvin sairaalaan, eri terapeuttien ja seurakuntien tukihenkilöiden kanssa.

Lapsen asioita voidaan vanhempien luvalla ja kanssa käsitellä moniammatillisissa verkostoryhmissä. Laku (lasten kuntoutus) -työryhmään kuuluvat lastenneuvolan terveydenhoitajat ja lääkärit, puheterapeutti, perheneuvolan työntekijä, perheohjaaja, fysioterapeutti ja ala-asteen kouluterveydenhoitajat sekä tarvittaessa sosiaalityöntekijä.

Kun lapsi aloittaa koulun, neuvolan tiedot siirtyvät suoraan ala-asteiden kouluterveydenhoitajalle. Silloin otetaan myös esiin mahdolliset huolenaiheet. Tietojen siirrosta informoidaan vanhempia lapsen viimeisellä neuvolakäynnillä 6-vuotiaana.

Lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelu

Perhetyö on perheen tarpeista lähtevää matalan kynnyksen palvelua, jossa korostuu vanhemmuuden sekä vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukeminen ja vahvistaminen ja opastaminen kasvatuskysymyksissä. Perheet ohjautuvat asiakkaaksi pääsääntöisesti äitiys- ja lastenneuvolan terveydenhoitajien kautta, mutta myös varhaiskasvatuksen, perheneuvolan, terveyskeskuksen, avoimen perhetoiminnan ja sosiaalitoimen kautta. Perheet voivat myös itse ottaa yhteyttä perheohjaajaan ja pyytää apua ja tukea arkeen.

Perheohjaaja kartoittaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti asiakkaiden elämäntilanteen (kuormittavat tekijät, huolet, lähiverkosto, voimavarat jne.) ja asettaa tavoitteet työlle yhdessä perheen kanssa. Työmenetelmät ovat joustavia perheiden tarpeiden mukaan. Työmuotoina käytetään moniammatillista yhteistyötä ja varhaista ohjausta ja tukemista verkostotyön keinoin, palveluohjausta ja konsultointia, kotikäyntejä ja käyntejä perheohjaajan vastaanotolla. Työ painottuu kotikäynteihin. Kotikäynti antaa mahdollisuuden päästä lähemmäksi perheen arkea ja lisää ymmärrystä perheen tilanteesta. Ilmapiiri on myös yleensä kiireetön. Perheohjaukseen liittyy keskeisesti jatkuva arviointi lisätuen tarpeesta ja perheiden ohjaaminen tarvittaessa muun tuen ja hoidon piiriin tarvittaessa, esimerkiksi perheneuvolaan. Perheohjaaja on säännöllisesti kerran viikossa mukana avoimessa perhetoiminnassa (josta kerrotaan tarkemmin varhaiskasvatuksen yhteydessä). Avoimen perhetoiminnan tavoitteeksi on asetettu vanhemmuuden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ja mahdollisuus vertaistukeen. Perhetyöhön kuuluu myös perhevalmennuksen suunnittelu ja kehittäminen yhdessä muiden toimijoiden (seurakunta, äitiys- ja lastenneuvola, fysioterapia, avoin perhetoiminta) kanssa. Perheohjaaja vetää yhdessä avoimen perhetoiminnan lastentarhanopettajan kanssa perhevalmennuksen jälkikerrat. Ryhmät ovat osoittautuneet perheille hyvin tärkeiksi ja vertaistuellisiksi. Syntymän jälkeisiä kokoontumiskertoja on jokaisella ryhmällä neljä.

Kotipalvelua tulee sosiaalihuoltolain mukaan tarjota sitä erikseen tarvitseville. Lastensuojelulain 36 §:ssä kotipalvelu on mainittu avohuollon tukitoimena, jota kunnan on järjestettävä tarvittaessa. Lapsiperheiden kotipalvelu on matalan kynnyksen tukimuoto, jonka tavoite on tukea vanhemmuutta ja arjessa selviytymistä sekä opastaa ja avustaa perheitä lasten- ja kodinhoidossa. Palvelu on tavoitteellista ja määräaikaista, pyrkimyksenä perheen omien voimavarojen vahvistaminen. Lapsiperheiden kotipalvelua myönnetään alentuneen toimintakyvyn, perhetilanteen, sairauden, synnytyksen, vamman, vanhemman masennuksen ja/tai uupumuksen perusteella. Kun lapsiperhe tarvitsee terveydenhuollon ammattilaisen näkemystä ja osaamista, pyritään se järjestämään perhetyön omana toimintana. Tarvittaessa peruspalveluja hankitaan Granin lähiavusta tai muilta yksityisiltä palveluntuottajilta. Kotipalvelua käyttää keskimäärin noin 30 perhettä/vuosi ja perhetyötä noin 35 perhettä vuodessa.

Kauniaisissa on perheohjaaja ja lapsiperheiden kotipalvelun perhetyöntekijä. Lapsiperheiden kotipalvelun perhetyöntekijä toimii myös läheisessä yhteistyössä sosiaalitoimen ja terveysaseman kanssa, ollen tiiviisti mukana maahanmuuttaja lapsiperheiden kotouttamisessa.

Perheneuvola

Perheneuvolan kasvatus- ja perheneuvonnan perustehtävä on auttaa ja tukea lasten, nuorten ja heidän perheidensä psyykkistä hyvinvointia ja selviytymiskykyä erilaisissa elämäntilanteissa. Perheneuvola tarjoaa asiantuntija-apua lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä koskeissa asioissa, kasvatuksen liittyvissä haasteissa, parisuhdehaasteissa ja eroauttamisessa. Perheneuvolan asiakkaita ovat 0-18 vuotiaat lapset ja heidän perheensä sekä parit jotka kärsivät tahattomasta lapsettomuudesta.

Perheneuvolan henkilökuntaan kuuluu 01.01.2020 alkaen 1,5 psykologi, kokopäiväinen perheneuvoja ja konsultoivat lastenpsykiatrit (suomen- ja ruotsinkielinen) n 10 tuntia kuukaudessa. Perheneuvojalla on erityistason perhe- ja paripsykoterapeutin pätevyys.

Toinen psykologeista osallistuu kognitiiviseen psykoterapeuttikoulutukseen (valmistuu 2022).

Perheneuvolan työmenetelmiä ovat ohjaus ja neuvonta, terapeutin yksilötyöskentely lasten, nuorten ja vanhempien kanssa, perheterapia, pariterapia, tarpeen vaatiessa psykologin tutkimus koskien lasten ja nuorten kehitystä.

Tilanteissa, joissa lapsen tai nuoren hoidon tarve arvioidaan sellaiseksi, että perheneuvolan omat tukimuodot eivät ole riittäviä, voidaan perheneuvolasta ohjata asiakas erikoissairaanhoidon palvelujen piiriin.

Kauniaisten perheneuvola pystyy palvelemaan asiakkaita yleensä nopeasti. Perheet saavat ensimmäisen ajan yhden - kolmen viikon sisällä tarvittavien työntekijöiden määrästä ja asian kiireellisyydestä riippuen. Kriisitapauksissa asiakkuus voidaan aloittaa hyvin nopeasti. Vuonna 2019 käyntejä eli suoritteita oli perheneuvolassa 1287 (yksi suorite on 45 minuuttia) ja asiakkaita oli 192. Asiakkaat olivat enimmäkseen suomen- ja ruotsinkielisiä, mutta enenevässä määrin asiakkaat ovat maahanmuuttajia, jolloin tulkin käyttäminen tulee kyseeseen.

Perheneuvolan suurin asiakasryhmä on ollut 7-15-vuotiaiden koululaisten perheet, joissa lapsi tai nuori oireilee kotona ja/tai koulussa. Monella saattaa olla mieliala- ja/tai ahdistusoireita. Vanhempien eron yhteydessä perheneuvola voi tarjota tukea lapsille ja vanhemmille. Huoltajuusriitatilanteessa perheneuvolassa pyritään auttamaan vanhempia ymmärtämään lapsen haavoittuvaa tilannetta ja oikeutta hyvään yhteyteen molempien vanhempien kanssa.

Aikuisten asiakkuuden syyt liittyvät ensisijaisesti liittyneet parisuhteen tai vanhemmuuden haasteisiin.

Perheneuvolan työskentelyssä verkostoyhteistyöllä on tärkeä rooli. Yhteistyötahoja ovat muun muassa varhaiskasvatus, peruskoulut, lukiot, koulujen oppilashuolto, lastensuojelu, terveyskeskuksen psykologi ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Yhteistyöntapoja ovat muun muassa säännölliset tapaamiset, konsultaatiot ja osallistuminen verkostokokouksiin.

Perheneuvoja osallistuu perheterapeutina kaupungin lastensuojelun systemiseen tiimiin.

Perheneuvoja on kaupungin kriisiryhmän jäsen.

01.01.2020 perheneuvolaan perustettiin uusi psykologin toimi. Toimi on 90%, joka jakautuu 50% perheneuvola ja 40% lastenneuvola.

Lastenneuvolan psykologi osallistuu lasten kuntoutustyöryhmän kokouksiin (Laku) ja vauva- ja pikkulapsi työryhmän konsultaatioihin (Masu). Lastenneuvolan psykologi osallistuu perhevalmennukseen.

Lastenneuvolan psykologin työnkuvaan kuuluu odottavien ja vastasyntyneiden vanhempien tukeminen, vanhemman ja lapsen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, alle 6-vuotiaiden lasten kehityksen arvioiminen ja tukeminen sekä tarpeen mukainen tutkimus, yhteistyö muuan muassa varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun kanssa.

Lapsiperheiden sosiaalihuollon palvelut

Sosiaalihuollolla tarkoitetaan sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön yksilön, perheen ja yhteisön toimintakykyä, sosiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja osallisuutta edistäviä ja ylläpitäviä toimia, sosiaalipalveluja sekä niihin sisältyviä tukipalveluja.

Sosiaalityö on asiakas- ja asiantuntijatyötä lapsen ja perheen tarvitseman tuen ja palvelujen kokonaisuuden rakentamiseksi ja yhteensovittamiseksi muiden toimijoiden kanssa. Sosiaalityön ja sosiaalihoituksen keinoin haetaan ratkaisuja lasten ja perheen haastaviin elämäntilanteisiin, vahvistetaan perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta.

Sosiaalityön- ja ohjauksen työskentelytapoja ovat yksilö- ja perhetapaamiset ja verkostoyhteistyö. Monialainen yhteistyö eri toimijoiden kesken on oleellista ja merkittävää asiakkaiden haastavien elämäntilanteiden ratkaisujen löytämiseksi.

Asiakas- ja palveluohjaus on sekä yksittäisten asiakkaiden että perheiden sosiaalihuoltolain mukaista ohjausta, neuvontaa ja palvelutarpeiden arviointia yleisellä tasolla sekä tarvittaessa palvelujen suunnittelua sekä palveluihin ja palveluissa ohjaamista. Ohjauksella ja neuvonnalla voidaan tukea asiakkaan hyvinvointia edistäviä valintoja ja toimintatapoja. Neuvontaa voidaan antaa esimerkiksi talouteen, asumiseen, työhön ja erilaisiin elämäntilanteisiin liittyvissä asioissa sekä ohjausta palveluissa ja erilaisissa etuuksissa sekä

Ohjausta ja neuvontaa on saatavilla arkipäivisin puhelimitse ja tarvittaessa ajanvarauksella. Sähköisen yhteydenoton mahdollisuus alkaa keväällä 2021 Apotti-asiakas- ja potilastietojärjestelmän käyttöönoton myötä. Yhteyden sosiaalihuollon ammattihenkilöön saa saman arkipäivän aikana. Tarvittaessa aloitetaan laajempi palvelutarpeen arviointi.

Palvelutarpeen arviointi toteutetaan tarpeenmukaisilla tapaamisilla lähitoimistolla ja perheen kotona, muulla yhteydenpidolla, läheisverkoston kartoittamisella ja viranomaisyhteistyöllä. Lastensuojelulain 26 § säätelee lastensuojeluilmoituksen ja palvelutarpeen arvioinnin aikana selvitettävän mahdollisen lastensuojelun tarpeen määräaikoja. Sosiaalihuoltolain mukaisen erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen palvelutarpeen arvioinnin määräaika on 3 kuukautta. Määräaikojen noudattamista seurataan jatkuvasti.

Lapsen ja perheen sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus jatkuu, jos todetaan sosiaalihuoltolain mukainen palvelun tarve. Sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut ovat ensisijaisia lastensuojeluun nähden. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja suunnitellaan yhdessä lapsen ja perheen kanssa ja ne edellyttävät perheen sitoutumista tehtyyn suunnitelmaan. Sosiaalihuoltolain mukaista asiakkuutta ei voi jatkaa eikä palveluja järjestää vastoin asiakkaan tahtoa.

Sosiaalihuoltolain mukaisen asiakkuuden aikana laaditaan asiakassuunnitelma ja lapselle nimetään omatyöntekijäksi sosiaaliohjaaja tai muu lapsen ja perheen kanssa työskentelevä viranomainen. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalityöntekijä. Sosiaalihuoltolain mukaisia palveluina voidaan järjestää kotipalvelua, perheohjausta, tukihenkilö- tai tukiperhepalvelua, vertaisryhmätoimintaa sekä sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta.

Lastensuojelu

Kauniaisten sosiaalitoimistossa työskentelee neljä sosiaalityöntekijää. He kaikki tekevät lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalityötä ja jokaisella heistä on lisäksi oma erityisalueensa kuten päihde- ja mielenterveysosiaalityö, vammaissosiaalityö tai maahanmuuttajatyö. Erityissosiaaliohjaaja toimii lastenvalvojana ja työikäisten sosiaalityön asiantuntijana. Kolme sosiaaliohjaajaa vastaa omista tehtäväalueistaan, joita ovat työikäisten sosiaaliohjaus ja omaishoidon tuki, mielenterveys- ja päihdetyö sekä lastensuojelun perhetyö ja lapsiperheiden sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi.

Kauniaisissa on vuonna 2019 käynnistetty 63 sosiaalihuollon palvelutarpeen arviota 0-18 vuotiaille ja kaksi lastensuojelutarpeen selvitystä. Lain muutoksen myötä puhutaan palvelutarpeen arviosta, ei lastensuojelutarpeen selvityksestä. Vuonna 2019 lastensuojelun asiakkuus alkoi 24 lapsella ja sosiaalihuoltolain mukainen asiakkuus 28 lapsella.

Asiakkuus päättyy, ellei selvitys anna aihetta lastensuojelutoimenpiteisiin. Jos selvitys johtaa asiakkuuteen, tehdään asiakassuunnitelma. Kaikilla lastensuojelun asiakkailla Kauniaisissa on lain mukainen asiakassuunnitelma.

Vuonna 2012 Kauniaisten lastensuojelussa oli 66 asiakaslasta, joista 4 oli sijoitettuja lapsia tai nuoria ja muut olivat avohuollon asiakkaina. Vuoden 2020 syyskuussa sijoitettuja lapsia tai nuoria on 18, joten lastensuojelutyön painopiste on keskittynyt korjaaviin toimenpiteisiin. Tiivis moniammatillinen yhteistyö ja

vanhemmuutta tukevat menetelmät (Lapset Puheeksi) auttavat vanhemmuuden haasteiden havaitsemisessa kaikissa palvelupisteissä ja työskentelyn painopiste siirtyy ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin.

Ennalta ehkäisevää perhetyötä varten on vuodesta 2013 alkaen toiminut kunnan omista toimijoista koostuva moniammatillinen verkosto, joka tapaa perheitä parityönä perhekohtaisesti tarvittavan asiantuntemuksen mukaan parityönä.

Sosiaali- ja kriisipäivystyspalvelut Kauniaisille tuottaa Espoon kaupunki. Sosiaali- ja kriisipäivystys toimii Jorvin sairaalan yhteydessä ja palvelee asiakkaita arkisin klo 15 lähtien ja viikonloppuisin ympäri vuorokauden. Päivystys antaa kuntalaisille lastensuojeluun liittyvissä asioissa puhelimitse neuvontaa ja ohjausta ja päivystystyöntekijät jalkautuvat tarvittaessa paikan päälle. Myös kriisityötä tehdään pääsääntöisesti tästä yksiköstä käsin. Päivystys toimittaa lastensuojelua koskevat ilmoitukset seuraavana arkiamuna Kauniaisten sosiaalipalvelutoimistoon.

Yksi lastensuojelulain tavoitteista on ollut lisätä lastensuojeluilmoituksia madaltamalla ilmoituskyynnystä ja selkiyttämällä ilmoitusvelvollisuutta. Ilmoitusten määrä onkin Kauniaisissa noussut vuosittain lastensuojelulain vuoden 2008 uudistuksen ja tarkemman viranomaisten ilmoitusvelvollisuuden myötä.

Lastensuojeluilmoitukset koskevat valtaosin lapsen ja nuoren kasvuolosuhteita ja erityisesti nuorten itselleen vaaralliseen käyttäytymiseen ja koulupoissaoloihin. Suurin osa ilmoituksen kohteena olevista on yli 12-vuotiaita nuoria.

Kauniaisissa pyritään kirjalliseen ilmoituskäytäntöön ja ilmoituslomake on kaupungin internetsivuilla. Näin ilmoitusta päästään käsittelemään juuri sellaisessa muodossa, kuin se on ilmoittajalta tullut. Työskentelyprosessi etenee lastensuojelulain mukaisesti ja ilmoitukset käsitellään viikoittain kokoontuvassa systeemisen toimintamallin tiimissä, jossa on jäsenenä sosiaalityöntekijöiden lisäksi yksi sosiaaliohjaaja, sosiaalipalvelupäällikkö ja perheterapeutti. Tiimi/sosiaalityöntekijä arvioi ilmoituksen saapumisen jälkeen kiireellisen eli välittömästi toimenpiteitä vaativan lastensuojelun tarpeen. Jos kiireelliseen toimenpiteeseen ei ole tarvetta, arvioidaan seitsemän arkipäivän kuluessa, onko syytä käynnistää lastensuojelutarpeen selvittäminen. Lastensuojelun asiakkuus alkaa lastensuojelutarpeen selvittämisellä.

Asiakkaana olevaa lasta ja perhettä tuetaan lastensuojelussa pääsääntöisesti avohuollon tukitoimenpiteillä, joiden tarkoituksena on edistää lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja mahdollisuuksia selviytyä kasvatustehtävästä. Avohuollon tukitoimenpiteet perustuvat vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön.

Asiakkailla on oikeus toimeentulon ja asumisen turvaamiseen silloin, kun lastensuojelun tarve olennaiselta osin johtuu niiden puutteista. Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää mm. varhaiskasvatusta ja kotipalvelua ja täydentävää tai ehkäisevää taloudellista tukea. Perheen kanssa yhdessä tehtävässä asiakassuunnitelmassa arvioidaan välttämättömät tukitoimet perheen tilanteen auttamiseksi.

Kiireelliseen sijoitukseen ryhdytään lapsen tai nuoren ollessa välittömässä vaarassa tai muuten kiireellisen sijoituksen tarpeessa. Kiireellinen sijoitus on lyhytaikainen ja se täytyy lopettaa heti, kun perusteita sen jatkamiselle ei ole.

Jos avohuollon tukitoimin ei kyetä riittävästi auttamaan lasta ja lapsen terveys tai kehitys on vakavasti vaarantunut tai hän itse vakavasti vaarantaa omaa kehitystään, hänellä on oikeus huostaanottoon ja sijaishuoltoon. Sijaishuollolla tarkoitetaan lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella joko perheessä tai laitoksessa. Sijoitus voi tapahtua myös sukulaisperheeseen.

Huostaanotto voi olla joko suostumukseen perustuva, jolloin päätöksen siitä tekee johtava viranhaltija, Kauniaisissa sosiaalipalvelupäällikkö, tai tahdonvastainen, jolloin asiasta päättää Helsingin hallinto-oikeus.

Huostaanoton valmistelu on suuritöinen ja huolellisuutta vaativa työtehtävä, jossa tarvitaan runsaasti moniammatillista viranomaisyhteistyötä ja lausuntoja monilta tahoilta.

Lapsen sijaishuolto ei yleensä ole tarkoitettu pysyväksi. Viranomaisilla on velvollisuus tukea lapsen biologisia vanhempia niin, että he kykenisivät jälleen itse huolehtimaan lapsestaan. Kodin olosuhteiden ja vanhempien toiminnan pysyvää kuntoutumista varten vanhemmille laaditaan yleensä oma asiakassuunnitelma. Huostaanottoa on kuitenkin jatkettava niin kauan, kuin sen edellytykset ovat olemassa ja se on lapsen edun mukaista. Mikäli huoltajan elämäntilanteessa ei kohtuullisessa ajassa tapahdu lapsen edun mukaisia muutoksia, tulee lapsen olosuhteet sijaishuollossa pyrkiä vakiinnuttamaan. Yhteydenpito lapsen ja vanhempien, sisarusten sekä muiden tärkeiden läheisten välillä mahdollistetaan, mikäli se ei ole vastoin lapsen etua. Sijaishuollossa olevan lapsen sijaisperhettä tai hoitajia tulee vanhempien tavoin tukea kasvatustehtävässään

Kauniaisissa lastensuojelun sijaishuoltopalvelut hankitaan ostopalveluna pääkaupunkiseudun kuntien yhteisenä kilpailutuksena. Sijaishuoltopaikat perhehoidosta valtion ylläpitämiin koulukoteihin sijaitsevat ympäri Suomea. Sijaishuoltoon sijoittamisessa ensisijaisena kriteerinä on aina lapselle tai nuorelle soveltuvan ja hänen tarpeitaan vastaavan sijaishuoltopaikan löytäminen.

Sijoituksen päättymisen jälkeen lapsi tai nuori on usein 25 ikävuoteen päättyvän jälkihuollon tarpeessa. Jälkihuollon tarkoituksena on helpottaa lapsen tai nuoren kotiutumista ja/tai itsenäistymistä ja jälkihuollon palvelut räätälöidään tarpeen mukaan.

Lapsiperheiden terveydenhuolto

Lastensuojelulain 10 § asettaa terveydenhuollolle kaksi erityistä velvoitetta. Ensinnäkin lapsi on huomioitava aikuisille suunnatuissa palveluissa silloin, kun aikuisen kyvyn täysipainoisesti huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta arvioidaan heikentyneen esimerkiksi päihde- tai mielenterveysongelmien vuoksi. Terveydenhuollon tulee siis oma-aloitteisesti selvittää lapsen tilannetta ja olla tarvittaessa yhteydessä muihin viranomaisiin lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Jos herää epäily, että potilas ei kykene hoitamaan lastaan asianmukaisesti, tehdään lastensuojeluilmoitus. Kauniaisissa tämä merkitsee sitä, että hoidettaessa päihde- ja mielenterveysasiakkaita esim. terveyskeskuksessa huomioidaan, että heillä saattaa olla hoidon ja tuen tarpeessa olevia lapsia. Asia selvitetään aikuisasiakkaalta kysymällä ja tarvittaessa lapsen potilasasiakirjamerkinnöistä vanhemman luvalla.

Lastensuojelulain 15 § määrittelee terveydenhuollon eli terveyskeskusten ja sairaanhoitopiirien erityiset velvollisuudet. Näitä ovat asiantuntija-avun antaminen lastensuojelun työntekijöille sekä tutkimus, hoito- ja terapiapalveluiden järjestäminen lastensuojelun asiakkaana oleville lapsille ja nuorille. Tutkimuksella tarkoitetaan esimerkiksi lain 28 §:ssä säädettyä lapsen tutkimista vastoin huoltajan tahtoa ja 51 §:ssä mainittua sijaishuoltoon sijoitettavan lapsen terveydentilan tutkimista, mutta myös muita lastensuojelutoimenpiteisiin liittyviä tutkimuksia. Lisäksi pykälä velvoittaa lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tai pahoinpitelyn epäilyn selvittämiseen liittyvien palvelujen järjestämiseen kiireellisinä.

Kauniaisissa lastensuojelulain 15 § velvoitteet toteutuvat siten, että lääkäri on virka-aikana perhe- ja sosiaalityön konsultoitavissa ja lapselle voidaan järjestää päivystysluontoinen arvio terveyskeskuksessa tai sairaalapäivystyksessä esim. väkivalta- tai muissa akuuteissa tilanteissa, joissa lapsen terveydentila on arvioitava välittömästi.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen tulee tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä tarjota hoivaa, kasvatusta ja oppimista lapsen yksilöllinen tilanne huomioiden. Varhaiskasvatuksessa lapsen kasvatusta tuetaan varhaiskasvatustilanteesta mukaisesti kodin kasvatustehtävää tukien. Lapsen persoonallista ja tasapainoista kehitystä tuetaan yhteistyössä huoltajien kanssa.

Varhaiskasvatus kuuluu Kauniaisissa sivistystoimen toimialaan. Varhaiskasvatus ja erityisvarhaiskasvatus toteutuvat lasten kotihoidon, kunnallisten varhaiskasvatuspalvelujen ja yksityisten palvelumuotojen kautta. Kotihoidon tuen kuntalisän ohella Kauniainen tukee alle 3 -vuotiaiden kotihoitoa avoimella perhetoiminnalla.

Avoin perhetoiminta toimii viriketoimintana ja on perheiden tukena kotona hoidettaville lapsille. Avoin perhetoiminta on ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen toimintaa. Perheet saavat tukea vanhemmuuteensa ja varhaiseen vuorovaikutukseen sekä mahdollisuuden verkostoitumiseen. Perheet voivat vaikuttaa toiminnan sisällön suunnitteluun tarpeidensa mukaan. Vuoden 2019 aikana toimintaan osallistui keskimäärin 44 lasta / toimintapäivä.

Kauniaisissa toimii tällä hetkellä viisi kunnallista suomenkielistä varhaiskasvatuyksikköä, ja kaksi kunnallista ruotsinkielistä varhaiskasvatuyksikköä. Yhden suomenkielisen varhaiskasvatuyksikön yhteydessä tarjotaan ryhmäperhepäivähoitoa, ja yhdessä suomenkielisessä varhaiskasvatuyksikössä tarjotaan vuoroa. Lisäksi palveluvalikoimaan kuuluu palvelusetelin tai yksityisen hoidon tuella toimivia yksityisiä varhaiskasvatuyksiköitä.

Opetus- ja varhaiskasvatusvaliokunnat päättävät vuosittain niistä yksiköistä, joissa tarjotaan maksutonta esiopetusta. Maksuton esiopetus koskee oppivelvollisuuden alkamista edeltävää vuotta. Esiopetuksen toiminta-aika noudattaa pääsääntöisesti koulujen toiminta-aikaa ja päivittäinen opetus-aika on 4 tuntia.

Kunnalliseen tai palvelusetelillä tuettuun varhaiskasvatukseen Kauniaisissa osallistui vuoden 2019 lopussa 462 1 – 6 –vuotiaista lasta. Lisäksi yksityiseen varhaiskasvatukseen osallistui 21 Kauniaisissa asuvaa lasta. Tämä vastaa 88% 1 – 6 –vuotiaista lapsista, mikä on erittäin korkea luku. Yli 4-vuotiaiden osallistumisaste on vuoden 2019 lopussa ollut 96%, mikä ylittää EU:n asettaman tavoitteen (95%). THL:n vuoden 2019 tilastojen mukaan koko maassa 77 % lapsista oli kunnallisessa tai yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksella on Kauniaisissa siksi hyvät mahdollisuudet tarjota ehkäisevää ja varhaista tukea valtaosalle alle kouluikäisistä lapsista ja heidän perheistään. Toimintaa tukevat varhaiskasvatukseen erityisopettajat sekä kieli- ja kulttuuriopettaja.

Pääkaupunkiseudun kuntien yhteisen 2017 toteutetun varhaiskasvatukseen asiakaskyselyn mukaan kauniaislaisten huoltajien tyytyväisyys on laskenut hieman vuonna 2014 tehdystä kyselystä, mutta oli edelleen paras tulos pääkaupunkiseudun kunnista. Huomiota herätti kyselyn alhainen vastausprosentti 31 %. Seuraava kysely toteutetaan vuoden 2020 lopussa.

Opetus ja opiskeluhoito

Koulun tavoitteena on antaa oppilaalle mahdollisuus monipuoliseen kasvuun, oppimiseen ja hyvinvointiin. Etenkin perusopetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Koulun tulee myös tukea koteja kasvatustehtävässä. Oppilaille tulee tarjota tarpeelliset oppilashuollolliset palvelut. Opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä osallisuuden edistämistä ja ongelmien ennaltaehkäisyä. Opiskeluhoito on yhteisöllistä työtä ja yksilöllistä tukea. Opiskeluhoitoa toteutetaan moniammatillisesti ja koulut ja opiskeluhoito toimivat yhteistyössä huoltajien kanssa. Opiskeluhoitoa

toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhuoltona.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista kasvun ja oppimisen tukea. Tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja oppilaan tarpeiden mukaista. Oppilaiden ja koulu-/esiopetusyhteisön hyvinvoinnin tukeminen kuuluu kaikille koulun/päiväkodin aikuisille. Koulun johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista ja niiden huomioon ottamisesta kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa. Opettajilla on vastuu tuen tarpeen havaitsemisesta sekä tuen suunnittelusta ja toteuttamisesta. Tarvittaessa yksilöllinen tuki suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä oppilaan kanssa esim. monialaisessa asiantuntijaryhmässä, joka kootaan aina tapauskohtaisesti oppilaan asian ympärille ja sen kokoonpano vaihtelee tai yksilöllisten opiskeluhuoltopalveluiden kautta (psykologi-, kuraattori- tai kouluterveydenhuoltopalvelut). Oppimisen tuki on tärkeä osa koulunkäynnin ja hyvinvoinnin tukea, kuten myös moniammatillinen yhteistyö mm. lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon kanssa. (Mm. Opetushallitus, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013)

Ammatillista toisen asteen koulutusta ei järjestetä Kauniaisissa.

Kuntarajat ylittävä oppilas- ja opiskelijajoukko tekee koulun roolin lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaajana ja lastensuojelun toteuttajana haasteelliseksi ja yhteistyötä rajakuntien kanssa on tärkeä kehittää. Tuleva Länsi-Uusimaan hyvinvointialue voi helpottaa monialaista yhteistyötä yli kuntarajojen.

Suomenkielinen opetustoimi

Kauniaisten suomenkielisessä koulutoimessa on 1232 oppilasta. Kouluja on kolme: Mäntymäen koulu (alakoulu), oppilasmäärä 456, Kasavuoren koulu (yläkoulu), oppilasmäärä 345, sekä Kauniaisten lukio, jossa on 429 oppilasta.

Kauniaislaisten oppilaiden osuudet Kauniaisten koulujen opiskelijamäärissä ovat pysyneet suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Kauniaisten lukion opiskelijoista kauniaislaisten osuus on huomattavan alhainen (17 %).

Kauniaislaisten oppilaiden osuus (%) koulun kaikista oppilaista 2018

Koulu	Osuus % 2018	Osuus % 2017
Mäntymäen koulu	88 %	87 %
Kasavuoren koulu	54 %	53 %
Kauniaisten lukio	17 %	20 %
Granhultsskolan	92 %	91 %
Hagelstamska skolan	60 %	57 %
Gymnasiet Grankulla samskola	39 %	39 %

Taulukko 1: tarkastusvaliokunnan arviointikertomuksesta kaunialaislaisten oppilaiden osuus

Ruotsinkielinen opetustoimi

Vuoden 2013 lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa käytettiin vuosien 2011 ja 2013 tunnuslukuja. Alla olevaan taulukkoon on kerätty tunnuslukuja edellisestä suunnitelmasta sekä vuoden 2019 lukuja. Näin on mahdollista tehdä pienimuotoista vertailua kehityksessä. Kauniaisten väestö on kasvanut maltillisesti. Kauniainen on kaksikielinen kaupunki, jossa muuta kieltä puhuvien määrä on hivenen kasvanut.

tunnusluku	2013	2019
asukkaita	8910	9797
suomenkieliä	60%	61%
ruotsinkielisiä	35,5%	34%
muu kieli	4,5%	5%

Taulukko 2: asukkaat vuosina 2013 ja 2019 ja jakautuminen äidinkielen mukaan

Ruotsinkielisessä koulutoimessa on 993 oppilasta. Kouluja on kolme: Granhultsskolan (alakoulu), oppilasmäärä, 348, Hagelstamska skolan (yläkoulu), oppilasmäärä 340 ja Gymnasiet Grankulla samskola (GGs, lukio), oppilasmäärä 309.

Opiskeluhoolto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki astui voimaan 1.8.2014. Lain mukaan lastensuojelun suunnitelmassa on kuvattava:

- opiskeluhoollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet
- arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta, käytettävistä opiskeluhooltopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta
- toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoolltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea
- tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoollon laadunarvioinnista

Opiskeluhoollon lakisääteisenä ohjausryhmänä toimii Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtoryhmä Tejo. Oppilaiden hyvinvointia tukevat palvelut on Kauniaisissa järjestetty hyvin ja resursseja on riittävästi. Kaikissa koulukeskuksissa toimii koulukuraattori, koulupsykologi ja kouluterveydenhoitaja. Luokkakoot ovat myös verraten pieniä. Oppilaan tuki ja ohjaus sekä hyvinvointia edistävät palvelut on koulussa järjestetty pääasiallisesti opiskeluhoolltoryhmien toiminnan kautta. Ryhmien johtajana toimii koulun rehtori tai apulaisrehtori.

Opiskeluhoolltoryhmän tehtävänä on oppilaiden hyvinvointia turvaavien ja ylläpitävien teemojen käsittely ja niiden huomioonottaminen koulun toiminnassa sekä tiedon välittäminen kouluyhteisöön. Toiminta on sekä ennalta ehkäisevää että korjaavaa. Opiskeluhoollon kokonaisuus toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoolltona, jonka lisäksi opiskelijalla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoolltoon. Opiskeluhoolltoa toteutetaan opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.

Opiskeluhoollon ja monialaisen asiantuntijaryhmän peruseriaatteisiin kuuluu huoltajien ja oppilaan lähimpien opettajien kuuleminen oppilaita koskevissa asioissa. Alaikäisten lasten ja nuorten tukemisessa pyritään aina ensisijaisesti tekemään yhteistyötä kodin kanssa.

Oppilashuollollisista palveluista perusopetuksen osalta kerrotaan tarkemmin verkkosivuilla <http://oppilashuolto.fi/> ja <http://elevard.fi/>.

Oppilaalla on oikeus tulla kuulluksi häntä koskevissa asioissa ja osallistua yhteistyössä oppilashuollon henkilöstön, opettajien ja huoltajien kanssa tuen suunnitteluun. Oppilaan osallisuutta tuetaan oppilaskuntatoiminnalla (oppilasparlamentit), kerhotoiminnalla (iltapäiväkerhot, opetushallituksen

rahoittama kerhotoiminta) ja kummi- ja tukioppilastoiminnalla. Oppilaat ja huoltajat on myös säännöllisesti kutsuttava yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokouksiin ja osallistettava eri suunnitelmien tekoon. Kodin ja oppilaitoksen välisen tiedonsiirron ja yhteistyön helpottamiseksi kouluissa on käytössä Wilma-järjestelmä. Sen avulla koulun henkilökunta voi viestiä huoltajille oppilaan poissaoloista, tiedottaa koulun tapahtumista ja yhdessä kodin kanssa seurata oppilaan koulumenestystä. Myös oppilaiden saama pedagoginen tuki kirjataan Wilmaan, josta huoltaja voi seurata tuen toteutumista.

Kouluissa toteutetaan KiVa Koulu -toimenpideohjelmaa, tai muuta vastaava kiusaamisen vastaista toimintaohjelmaa, joiden tavoitteena on kehittää vuorovaikutustaitoja ja ehkäistä koulukiusaamista. KiVa Koulu tarjoaa myös tehokkaaksi todetun työskentelymallin kiusaamistapausten selvittelyyn. Ruotsinkielisten koulujen StegVis (Askeleittain)-menetelmällä pyritään parantamaan lapsen sosiaalisia valmiuksia, lisäämään empatiakykyä ja parantamaan ongelmaratkaisun valmiuksia.

Oppilashuoltotyöntekijät ovat tarvittaessa mukana oppilaan pedagogisen tuen suunnittelussa oman erityisosaamisensa pohjalta. Yhteistyökumppaneita koulun ulkopuolella ovat mm. neuvola ja muu terveydenhuolto, esikoulut, perheneuvola, sosiaalipalvelut, Leppävaaran lastenpsykiatrisen yksikkö, nuorisopsykiatrisen eri toimipisteet, neurologi, nuorisopalvelut, seurakunnat ja vammaispalvelut.

Oppilaan ongelmat voidaan havaita ja huoli oppilaasta voi syntyä luokassa, ryhmätoiminnassa, kuraattorin, psykologin tai terveydenhoitajan toimesta tai jokavuotisilla terveystarkastuskäynneillä. Myös oppilaat itse sekä oppilaiden vanhemmat tuovat huolia esille. Työskentely tapahtuu kodin ja koulun välisenä yhteistyönä ja tarvittaessa otetaan mukaan muita toimijoita. Oppilashuolto tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen edustajien kanssa ja ohjaa oppilaita tarvittaessa koulun ulkopuolisten palvelujen pariin.

Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmien olisi hyvä kokoontua säännöllisesti ja riittävän usein. Perusopetuksen ja lukion yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän peruskokoonpanoksi suositellaan: rehtori/apulaisrehtori, koulupsykologi, koulukuraattori, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, luokan-/aineenopettaja, opinto-ohjaaja (7.-9.-vuosiluokilla, lukio), oppilaskunnan hallituksen ohjaava opettaja (vl 1-6). Yhteisöllisiin oppilashuoltoryhmiin on tärkeitä kutsua säännöllisesti keskeisiä yhteistyökumppaneita, mm. lastensuojelu, nuorisotoimi, koululääkäri, neuvola, erikoissairaanhoido.

Opiskeluhuollon palvelut

Koulupsykologeja on suomen- ja ruotsinkielisillä puolilla yhteensä neljä, yksi molemmilla alakouluilla ja toiset kaksi, jotka palvelevat yläkoulujen ja lukioiden tarpeita. Psykologi työskentelee myös esikoulun kanssa.

Koulupsykologi on psykologisen kehityksen, psyykkisen hyvinvoinnin ja oppimisen psykologian asiantuntija. Koulupsykologin työn tavoitteena on oppilaiden hyvinvoinnin ja koulunkäynnin edistäminen ja tukeminen eri tavoin, sekä ennaltaehkäisevästi että korjaavasti. Hän tekee sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista opiskeluhuoltotyötä. Soveltuvin osin koulupsykologi vastaa kriisiavun antamisesta osana kriisiryhmää.

Koulukuraattoreita on suomen- ja ruotsinkielisillä puolilla yhteensä neljä, kaksi alakouluissa ja esiopetuksessa ja kaksi yläkouluissa ja lukioissa. Kuraattori on sosiaalialan asiantuntija. Hän tekee sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista opiskeluhuoltotyötä. Koulukuraattorin tehtävänä on tukea ja helpottaa lapsen koulunkäyntiä sosiaalityön keinoin. Työtä ohjaa lapsen edun näkökulma ja työskentelyn keskiössä on oppilas ja hänen lähiverkostonsa. Soveltuvin osin koulukuraattori osallistuu koulun kriisiryhmän työhön.

Suomenkielisessä peruskoulussa ja lukiossa kouluterveydenhoitaja on tavattavissa päivittäin kouluilla, alakoulun terveydenhoitaja viitenä päivänä viikossa. Alakoululla on oma terveydenhoitaja, yläkoululla ja

lukiolla yhteinen. Terveydenhoitaja on usein oppilaan ensimmäinen hoitokontakti. Terveydenhoitaja antaa myös ehkäisyneuvontaa. Koululääkärin vastaanotto järjestetään kouluterveydenhoitajan kautta.

Kouluterveydenhuollossa kaikille oppilaille tehdään terveydenhoitajan suorittamat tarkastukset vuosiluokittain ja lisäksi lääkärin suorittamat terveystarkastukset 1., 5. ja 8. luokalla. Lukiossa terveystarkastukset, joissa myös lääkäri on mukana ja joissa selvitetään lapsen ja koko perheen hyvinvointia, tehdään 1. ja 2. vuositasolla, tarvittaessa myös 3. vuositasolla.

Oppilaanohjaus

Yläkouluissa toimii oppilaanohjaajia ja lukiossa opintojenohjaajia. Heidän tehtävänä on tukea ja ohjata oppilaita koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ja ammatinvalintakysymyksissä. Ohjauksen avulla pyritään ennalta ehkäisemään nuorten syrjäytymistä yhteiskuntarakenteesta ja työelämästä. Lukiossa laadittavan henkilökohtaisen opintosuunnitelman avulla pyritään tukemaan opiskelun edistymistä ja ennalta ehkäisemään opiskelun esteitä ja tukemaan nuoren jaksamista. Erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten kohdalla ohjaaja voi antaa henkilökohtaista tukea opiskeluun ja jatko-opiskeluun liittyvissä asioissa.

Oppimisen, opiskelun ja koulunkäynnin tuki

Oppilaan saama oppimisen ja koulunkäynnin tuki jaotellaan yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen. Kaikki tukimuodot tulee järjestää suunnitelmallisesti oppilaan kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Yleinen tuki on laadukasta opetusta, missä huomioidaan oppilaiden erilaiset oppimistavat ja työskentelyrytmit. Oppilaalla on oikeus saada tehostettua tukea, jos häntä ei voida riittävästi tukea yleisen tuen avulla tai tuen tarve jatkuu pidemmän aikaa. Erityinen tuki koostuu oppilaalle annettavasta erityisopetuksesta tai muusta lainmukaisesta tuesta.

Erityisopettaja toimii yhteistyössä luokanopettajan kanssa oppilaiden oppimisen ja kehityksen seuraajana, perehtyy yksittäisen oppilaan oppimistyyliin ja yksilölliseen tuen tarpeeseen sekä opettaa oppilaita, joilla on oppimisen haasteita. Erityisopettajan työtehtäviin kuuluu antaa erityistä tukea ja opetusta tarvitseville oppilaille opetusta sekä pitää yhteyttä heidän koteihinsa. Yleisimmät syyt erityisopetukselle ovat erilaiset oppimis- tai keskittymisvaikeudet. Erityisopetus räätälöidään vastaamaan oppilaan tarpeita, ja perusopetuksessa henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman avulla (HOJKS) voidaan seurata oppilaan tuen tarvetta ja erityisen tuen toteutumista. Erityisopettaja toimii myös tärkeänä henkilönä ns. nivelvaiheessa eli siirryttäessä koulusta toiseen.

Tuen järjestäminen toteutetaan varhaiskasvatuksessa saman kolmiportaisen mallin mukaisesti kuin koulussa. Kukin lapsi saa tarpeidensa mukaan yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Tukea tarvitsevien lasten varhaiskasvatus järjestetään ensisijaisesti yhdessä muiden lasten kanssa huolehtien samalla erityisohjauksesta ja tarkoituksenmukaisen tuen ja kuntouttavan varhaiskasvatuksen tarjoamisesta. Lapselle laaditaan henkilökohtainen tuen suunnitelma yhteistyössä vanhempien, henkilökunnan, erityisopettajan ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Tarvittaessa lapselle varataan kehityksen tukemiseen myös ns. rakenteellisia tukitoimia (ryhmäavustaja, henkilökohtainen avustaja, erityisopettaja ja hoitoisuuden määrittäminen). Lapsen tarvitsema tuki pyritään tuomaan lapsen kehitysympäristöön eli päiväkotiin. Kauniaisissa on myös integroitu pienryhmä. Prosesseissa on päivähoidossa apuna kaksi varhaiskasvatuksen erityisopettajaa (keltoa) sekä kieli- ja kulttuuriosaamisen erityisopettaja (S2), jotka ovat erityispedagogiikan asiantuntijoita.

Erityislastentarhanopettaja /erityisopettaja konsultoi kasvatukseen, kehitykseen, erityisopetukseen (varhainen riskien havaitseminen, lasten tuen suunnittelu ja ohjaaminen ja palveluohjaus) ja lapsiryhmän ohjaukseen liittyvissä asioissa. Vanhemmille voidaan tarjota tehostettua tukea vanhemmuuteen, ja lasten tilanteen pohtimiseen tarjotaan ns. psykoedukatiivista tukea esimerkiksi erotilanteissa. Erityisopettajan tehtävä on pitää

esillä tukea tarvitsevien lasten ja vanhempien tarpeita ja toimia varhaiskasvatuksen ja erityisvarhaiskasvatuksen asiantuntijana.

Nuorisopalvelut

Kauniaisten nuorisopalveluissa on viisi nuorisotyöntekijää, joista kaksi on erityisnuorisotyöntekijöitä, kaksi nuorisohjaajaa sekä etsivä nuorisotyöntekijä. Nuorisopalvelut tarjoavat myös harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille.

Avoin nuorisotyö pitää sisällään nuorisotilatyön, jalkautuvan työn, liikkuvan nuorisotyön sekä pienryhmätoiminnan. Näihin toimintoihin pääsee mukaan tulemalla nuorisotilalle, joka on auki arkisin klo 14–20. Avoimessa tavoitetaan 50-150 nuorta päivässä.

Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut sekä etsivä nuorisotyö kuuluvat olennaisena osana kunnan nuorisopalveluita. Etsivän nuorisotyö osalta yhteistyökumppaneina nuorten työpajatoiminnassa ovat Omnia ja Sveps. Omnia ja Sveps tarjoavat myös tukea nuorelle opiskelu-, harjoittelu- tai työpaikan löytämiseen.

Kesäisin nuorisopalvelut toteuttavat liikkuvaa nuorisotyötä, siellä missä nuoret liikkuvat. Nuorille on myös tarjolla kesätoimintaan yhteistyössä Kauniaisten kansalaisopiston kanssa.

Erityisnuorisotyön tehtävänä on toimia tukena nuorten erilaisissa elämäntilanteissa. Kauniaisissa erityisnuorisotyöntekijät tekevät moniammatillista yhteistyötä erityisen tiiviisti koulujen kanssa. Myös sosiaalipalveluiden kanssa tehdään yhteistyötä. Leiritoiminta on yksi osa erityisnuorisotyötä, ja se räätälöidään nuorten tarpeiden mukaan. Nuorisopalveluiden järjestämiä leirejä on vuosittain noin viisi. Erityisnuorisotyöntekijät voivat olla mukana myös koulujen järjestämissä leirikouluissa.

Nuorisolain tavoitetta aktiivisesta kansalaisuudesta edistetään nuorisopalveluiden osallisuustyöllä, johon olennaisena osana kuuluu Kauniaisten nuorisovaltuuston toiminnan tukeminen. Nuorisovaltuusto valitsee kahden vuoden välein vaaleilla. Osallisuustyössä yhteistyötä tehdään koulujen ja kaupungin hallinnon kanssa ja tavoitteena on saada päättäjien ja nuorten vuoropuhelu luontevaksi osaksi päätöksentekoa.

Nuorisotyöntekijät ovat mukana Kauniaisten Lasten ja nuorten hyvinvointiryhmässä, joka on nuorisolain mukainen moniammatillisen yhteistyön ohjaus- ja palveluverkosto. Seutukunnallisesti yhteistyötä tehdään mm. kulttuurisen nuorisotyön, leiritoiminnan, ruotsinkielisen nuorisotiedotuksen, nuorten neuvonta- ja palvelutyön saralla. Tiivistä yhteistyötä on myös pääkaupunkiseudun nuorten vaikuttajaryhmien kanssa.

Nuorisotalo on jouduttu sulkemaan rakennuksen kosteus- ja mikrobivaurioiden takia. Toiminta ja henkilökunta ovat joutuneet toimimaan väistötiloissa, jotka eivät ole mahdollistaneet täysipainoista toimintaa. Nuorisotalon saneerauksen hankesuunnittelua on tehty vuodesta 2018 yhteistyössä yhdyskuntatoimen kanssa. Nuorisotalo on sr-merkitty suojelukohde, mikä asettaa vaatimuksia saneeraukselle. Varhaiskasvatus- ja opetusvaliokunnat ovat molemmat edellyttäneet asian pikaista ratkaisemista. Nuorisotalo on määrä valmistua 2022.

Nuorisotakuumalli arvioitiin ja päivitettiin valtuuston päätöksellä syksyllä 2020 osana talousarviovalmistelua, jolloin tavoitteeksi asetettiin, että alle 25-vuotiaiden osalta nuorisotyöttömyys tulisi puolittaa ja että kaikki oppilaat saavat perusopetuksen jälkeen opiskelupaikan tai vastaavan paikan. Käytännössä nuorisotakuu tarkoittaa, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Nuorisotakuu sisältää koulutustakuun: Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan koulutuspaikka lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, oppisopimuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin.

Työn tavoitteena on lisätä verkostoyhteistyötä, jotta saadaan kaikki nuoret palveluiden piiriin.

Nuorisotyössä kotoutuminen ja kotouttaminen ovat osa jokapäiväistä nuorisotyötä. Nuorten opastaminen, tukeminen ja dialogin ylläpitäminen nuorten kanssa kuuluu nuoriso-ohjaajien toimenkuvaan. Nuorisotyössä panostetaan päivittäin suvaitsevaisuuteen, monimuotoisuuteen ja ymmärrykseen kanssaihmiä kohtaan. Onnistumisen edellytys on jatkuva dialogi ja yhteistyö Kauniaisissa toimivien tahojen kanssa, unohtamatta alueellisia yhteistyökumppaneita ja seudullista yhteistyötä.

Liikuntapalvelut

Kauniaisissa on hyvät harrastusmahdollisuudet liikunnan osalta. Kaupunki ylläpitää liikuntapaikkoja monimuotoisesti ja vilkas urheiluseurakenttä tuottavat palveluita kaupunkilaisille alppiurheilusta purjehtimiseen.

Kaupunki ylläpitää mm. ulkokenttiä, kuntopolkua, uimahallia, jäähallia, keskusurheilukenttää, palloiluhallia ja Espoossa sijaitsevaa virkistysaluetta. Lisäksi kaupunki vuokraa lämmitettävää tekonurmea sekä pujottelurinnettä paikallisille seuroille pitkäaikaisilla käyttöluovutus sopimuksilla.

Kirjasto- ja kulttuuripalvelut

Yleisten kirjastojen yksi keskeisistä lakisääteisistä tavoitteista ja tehtävistä on edistää kirjallisuusharrastusta, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa. Valtakunnallisen selvityksen mukaan tärkein rooli kirjastolla on lukutaidon tukemisessa. Hyvä lukutaito edistää oppimista, osaamista ja työllistymistä ja on tutkitusti tehokas keino ehkäistä syrjäytymistä. Kauniaisten kirjastossa on vuositasolla noin 120 000 käyntiä.

Kauniaisten kirjastosta lainattiin vuonna 2019 lasten ja nuorten kirjoja n. 100 000 kertaa. Lapset ja nuoret käyttävät kirjastotiloja oppimiseen, työskentelyyn ja kokoontumisiin sekä harrastamiseen ja vapaa-aikaan. Alle kouluikäisille ääneen lukeminen ja myös alakoululaisten lukemisen ja kirjaston käytön tukeminen ovat perheiden ja vanhempien vastuulla.

Kauniaisten kirjasto edistää lasten ja nuorten kirjallisuus- ja lukuharrastusta sekä mediataitoja ryhmäkäynnin päiväkodeille, kouluille ja 2. asteen opiskelijoille. Lapsia ja nuoria innostetaan lukemiseen ja kirjallisuuteen kirjavinkkauksin, lukupiirein, satutunnein ja muilla kirjallisuustapahtumilla. Koululaisten ja opiskelijoiden ryhmäkäynneillä ja mediapajoilla edistetään kirjasto- ja verkkopalveluiden käyttöä, tiedonhankintaa sekä monilukutaitoja.

Kirjasto satsaa pääkaupunkiseudullisesti katsottuna merkittävästi ruotsinkieliseen materiaaliin. Kirjaston aineistohankinnat tehdään vuositasolla asukasluvun perusteella, kieliryhmät huomioiden eikä ainoastaan lainamäärien perusteella.

Lapsille ja nuorille on tarjolla erilaisia kulttuurielämyksiä. Kulttuuripalvelut tuottaa palveluita sekä itsenäisesti mm. teatteriesityksiä päiväkotijärjestäjien ja kouluryhmille, sekä yhteistyössä kumppaneiden (esim. Kansallisoopperan kanssa).

Taiteen perusopetusta antavia laitoksia toimii Kauniaisissa tällä hetkellä neljä (Kauniaisten musiikkiopisto, Kauniaisten kuvataidekoulu, Balettikoulu Heli Aalto sekä Helsingin tanssiopisto) ja palvelutarjonta on laadukasta ja monipuolista. Taiteen perusopetusta antavat laitokset järjestävät myös omalta osaltaan kesätoimintaa lapsille ja nuorille.

Nuorten kulttuuripalveluita järjestää pääsääntöisesti nuorisopalvelut, sekä yksi, että yhteistyössä pääkaupunkiseudun muiden kaupunkien kanssa liittyen esim. bänditoimintaan.

Kauniaisten Kansalaisopisto tarjoaa paikallisesti erilaisia kädentaitokursseja ja kolmannen sektorin toimijat järjestävät omalta osaltaan monipuolista tekemistä (esim. kuorolaulua).

Yhdistykset, järjestöt ja säätiöt

Mannerheimin lastensuojeluliiton paikallisyhdistykset, 4H-yhdistykset, liikuntaseurat, potilasyhdistykset, vanhempainyhdistykset ja

Vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki ovat paikallisyhdistysten toiminnan ydintä. Yhdistykset tarjoavat monille ihmisille heiltä puuttuvan lähiyhteisön. Yhdistystoiminta on oiva keino ennaltaehkäistä ja lievittää yksinäisyyttä, lisätä vertaisuutta ja osallisuutta sekä tiivistää yhteisöllisyyttä. Yhdistystoiminta antaa mielekästä tekemistä ja tarpeellisuuden tunteen. Yhdistysten vahvuutena on kohderyhmän hyvä tuntemus, laaja kosketuspinta erilaisiin ihmisiin, kokemustieto toimivista toimintatavoista, vertaistuki, kokemusasiantuntijuus, verkostoituminen, yhdyspinnat palvelutoimintaan ja yhdistysten ihmisläheinen palvelutoiminta. Yhdistystoiminta perustuu olemassa oleviin tarpeisiin, toiveisiin ja yhdessä toimimiseen. Yhdistysten toteuttama toiminta mahdollistaa kohtaamisia, kuulluksi tulemista, neuvontaa, ennaltaehkäisevää työtä, hyvinvoinnin ja terveyden ennaltaehkäisevä ja korjaava toiminta.

Yhdistyskenttä on hyvin monitahoinen ja kehittämiskykyinen. Pienet paikallisyhdistykset toimivat aktiivisten jäsenten voimin ja usein täysin vapaaehtoisesti. Yhdistyksissä on töissä myös ammattilaisia, jotka mahdollistavat toimintaa, lisäävät tietoa, koordinoivat vertaistukea ja aktivoivat jäsenistöä. Piiri- ja liittotason järjestöjen ammattilaiset tukevat paikallisyhdistysten toimintaa tiedollisen, taloudellisen tai jäsenrekisterin pidon avulla. Yhdistyskentällä on vahva ammatillinen osaaminen vastata lasten, nuorten ja perheiden tarpeisiin, sekä auttaa, kohdata ja ohjata eteenpäin. Yhdistykset täydentävät julkisten palveluiden tarjontaa. Lisäksi yhdistyksillä on tärkeä rooli toteuttaa kehittämishankkeita ja tuoda osaamista lasten, nuorten ja perheiden tueksi.

Yhdistyksillä on kokemusta ja osaamista tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, vastatakseen lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä erilaisten haasteiden ennaltaehkäisemiseksi ja korjaamiseksi. Yhdistykset kokoavat yhteisen asian ympärille kiinnostuneita ihmisiä, jotka haluavat toimia ja vaikuttaa tärkeäksi kokemansa asian eteen.

Lähteet

Avoin data: https://hri.fi/data/fi/dataset?vocab_geographical_coverage=Kauniainen

Kauniaisten kaupungin tarkastusvaliokunnan arviointikertomus 2018:

https://www.kauniainen.fi/files/16907/Arviointikertomus_2018_-_Kauniaisten_kaupunki_-16.5.2019.pdf

Kansallisen lapsistrategian visualisointi: <https://lapsistrategia.visualisoinnit.fi/>

Kansallinen lapsistrategia: <https://stm.fi/lapsistrategia>

Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen perusta: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162242>

Kuvaluettelo:

Kuva 1: Kansallisen lapsistrategian visualisointi: Lapsi- ja perhemyönteinen yhteiskunta

ALT: Kuvassa on lapsi- ja perhemyönteisen yhteiskunnan tutkimuksessa nousseet osa-alueet, jotka ovat osallisuus, oppiminen, ihmissuhteet, turvallisuus ja terveys. Kuvassa näkyy myös johtamisen keinot, joilla päästään kohti hyvinvoinnin ja oppimisen tasa-arvo ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi on kuvattu perhemyönteisen yhteiskunnan vision seitsemän osa-aluetta.

Kuva 2: kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991-2019

ALT: kuvassa on kuvattu pylväinä kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991-2019 (viivana)

Kuva 3: arvioinnin tiivistäminen

ALT: Kuvassa on tiivistettynä kolmella värillä kuvat arvioinnin tulokset.

Kuva 4: Kauniaisten kaupungin strategiset tavoitteet

ALT: kuvassa luetellaan strategiset tavoitteet

Kuva 5: lapset (0-17 –vuotiaat) ikäryhmäjaot

ALT: Kuvassa on pylväillä kuvattu lasten lukumäärät vuosina 2013 ja 2019

Kuva 6: perhetyypit: kahden huoltajan lapset ja yhden huoltajan lapset

ALT: kuvassa on perhetyypit: kahden huoltajan lapset ja yhden huoltajan lapset vuosina 2013 ja 2019

Kuva 7: lapset iän mukaan eri perhetyypeissä

ALT: Kuvassa on yhdistetty kuvat viisi ja kuusi eli lasten ikäjakauma ja perhetyypit

Kuva 8: kaupungin viisi strategista tavoitetta, Kahoot sanapilvet ja kiteytykset tahtotilasta

ALT: Kuvassa on kaupungin viisi strategista tavoitettava ja valiokuntien työpajassa työstetyt tahtotilan sanapilvet.

Kuva 9: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

ALT: Kuvassa on Kauniaisten strateginen tavoite, kuntalainen keskiössä josta tahtotilaksi on kiteytynyt osallisuus, jonka saavuttamiseksi on päätetty kolme toimenpidettä sekä niiden toteutumista seuraavat mittarit ja vastuutahot.

Kuva 10: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

ALT: Kuvassa on Kauniaisten strateginen tavoite, Fiksun toiminnan, talouden ja yhteistyön Kauniainen josta tahtotilaksi on kiteytynyt yhdessä, jonka saavuttamiseksi on päätetty kolme toimenpidettä sekä niiden toteutumista seuraavat mittarit ja vastuutahot.

Kuva 11: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

ALT: Kuvassa on Kauniaisten strateginen tavoite, vihreä kävelykaupunki josta tahtotilaksi on kiteytynyt turvallisuus, jonka saavuttamiseksi on päätetty kolme toimenpidettä sekä niiden toteutumista seuraavat mittarit ja vastuutahot.

Kuva 12: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

ALT: Kuvassa on Kauniaisten strateginen tavoite, Oppimismyönteinen kaupunki josta tahtotilaksi on kiteytynyt oppiminen, jonka saavuttamiseksi on päätetty kolme toimenpidettä sekä niiden toteutumista seuraavat mittarit ja vastuutahot.

Kuva 13: toimenpiteet, mittarit ja vastuutaho

ALT: Kuvassa on Kauniaisten strateginen tavoite, Elinvoimainen kaupunki josta tahtotilaksi on kiteytynyt onnellisuus, jonka saavuttamiseksi on päätetty kolme toimenpidettä sekä niiden toteutumista seuraavat mittarit ja vastuutahot.